

**Sosiaalisen sirkuksen toiminnan
vaikutukset vanhusten
hoivaympäristössä**

”Sirkuksessa unohdan aina, että on sairautta.”

Pilvi Kuitu

Opinnäytetyö
Kevät 2013
Medianomi YAMK
Elokuvan ja television koulu-
tushjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Medianomi YAMK
Elokuvan ja television koulutusohjelma

Pilvi Kuitu:

Sosiaalisen sirkuksen toiminnan vaikutukset vanhusten hoivaympäristössä
”Sirkuksessa unohda aina, että on sairautta.”

Opinnäytetyö 62 sivua, joista liitteitä 19 sivua
Toukokuu 2013

Taidelähtöisten menetelmien hyödyt hyvinvoinnin tukena on tunnistettu ja niiden järjestäminen osana sosiaali-, terveys- ja opetuspalveluita on yleistymässä.

Tutkimus tunnistaa ja kuvaa hoivaympäristössä asuvien vanhusten kulttuuritoiminnan, ja erityisesti osallisuuteen ja toiminnallisuuteen perustuvan sosiaalisen sirkuksen vaikutuksia ja merkitystä. Tutkimus syventää laadullista tietoa kulttuuritoiminnan merkityksestä hoidon osana sekä lisää tietoa ja osaamista vaikuttavan kulttuuritoiminnan totuttamiseksi osana sosiaali- ja terveyspalveluja.

Opinnäytetyön kehittämissuunnitelmassa tarkastellaan Lempäälän Ehtookodossa syksyllä 2012 toteutetun, sosiaalisen sirkuksen menetelmään pohjautuvan, kolmen kuukauden kestoisen Ikäsirkus-projektin aikaisia vaikutuksia ja pyritään tunnistamaan niitä hyvinvoinnin ja elämänlaadun osa-alueita, joita toiminta tukee.

Tutkimuksen aineisto kerättiin osallistuvan havainnoinnin ja dokumentoivan kuvauksen menetelmillä ja analysoitiin sisällönanalyysin keikossa toiminnan vaikuttavuuden elementtien tunnistamiseksi. Aineistosta koostettiin 17 minuutin mittainen Ikäsirkus-toimintaa esittelevän dokumentti laajempaa levitystä ja tiedotusta varten.

Tutkimus määrittelee laadullisia elementtejä ja sanoittaa sosiaalisen sirkuksen ja taidelähtöisen toiminnan vaikutuksista sekä synnyttää perusteluja toiminnan tuottamiselle ja rahoittamiselle.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Film and Television

AUTHOR: Pilvi Kuitu

The Impacts of Social Circus in the Wellbeing Services for the Elderly
“In the Circus I Always Forget That I Have Illnesses.”

Master's thesis 62 pages, appendices 19 pages
May 2013

The use of artbased methods wellbeing services and part of the social, health and educational services is becoming increasingly popular.

The study identifies and describes the impacts and importance of cultural activities and in particular the social inclusion and functionality based social circus in the care environment of the elderly. The study deepens the qualitative knowledge in significance of the cultural activities and offers more information and skills to produce cultural activities in care services.

Development project of the thesis was to search for the impacts and wellbeing effects in a Senior circus project. The three-month circus project took place autumn 2012 in Ehtookoto, a service centre for elderly in Lempäälä.

The research data was collected through participatory observation and documentary based method and analyzed by content analysis frame to identify the elements of the effectiveness. The data was compiled to a 17-minute-long documentary for wider dissemination and information purposes to present the senior circus method.

The study defines qualitative elements and impacts of social circus and generates argumentation to increase the motivation to produce and finance art-based services.

Key words: social circus, art based, wellbeing, the nursing of the elderly

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	9
3	KESKEISET KÄSITTEET JA LAAJEMMAN TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS	10
3.1	Väestön ikärakenne.....	10
3.2	Hyvinvointi ja terveys.....	11
3.3	Ikääntyneen väestön sosiaali-, terveys ja hoivapalveluiden järjestäminen.....	11
3.4	Hyvä vanhuus ja aktiivinen vanheneminen	13
3.5	Oikeus taiteeseen ja kulttuuriin.....	13
3.6	Taidelähtöinen toiminta ja taiteen soveltava käyttö	14
3.7	Taide- ja kulttuuritoiminta osana aktiivista vanhenemista ja hyvää vanhuutta.....	15
3.8	Vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi	16
3.8.1	Kulttuuripalveluiden vaikutusten ja vaikuttavuuden mittaaminen	17
3.8.2	Hyvinvointipalveluiden vaikuttavuuden mittaaminen	17
4	SOSIAALINEN SIRKUS	18
4.1	Sosiaalisen sirkuksen toiminta ja tavoitteet	18
4.2	Sosiaalisen sirkuksen historia ja taustat.....	18
4.3	Ikäsirkus.....	19
5	TEOREETTINEN PERUSTA JA AINEISTON KERUU- JA TUTKIMUSMENETELMÄT.....	20
5.1	Realistinen arviointi.....	20
5.2	Tapauskohtainen arviointi.....	20
5.3	Aineiston keruumenetelmät	21
5.4	Osallistuva havainnointi	21
5.5	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	22
6	EHTOOKODON IKÄSIRKUS.....	23
6.1	Yhteistyökumppanit.....	23
6.1.1	Kulttuurikeskus Pii Poo	23
6.1.2	Ehtookoto ry.....	23
6.1.3	Vaikuttava sirkus –hanke, Tutkivan teatterityön keskus.....	24
6.2	Yhteistyön merkitys Ikäsirkus-projektissa.....	25
6.3	Ikäsirkus-projekti ja projektin tavoitteet.....	25
6.3.1	Projektin osallistujat.....	25
6.3.2	Työpajojen sisältö	26
7	KEHITTÄMISPROJEKTI – SOSIAALISEN SIRKUKSEN VAIKUTUSTEN TUNNISTAMINEN	28

7.1	Kehittämisprojektin työvaiheet.....	28
7.2	Dokumentointi ja aineisto.....	28
7.3	Aineiston keruu - kuvaus, työtavat ja työvaiheet.....	28
7.4	Kuvaaja osana ryhmää.....	29
7.5	Aineiston sisältö.....	30
7.6	Ikäsirkus dokumentti.....	30
8	ANALYYSI.....	31
8.1	Analyysin toteuttaminen.....	31
8.2	Analyysitaulukko.....	32
9	TULOKSET.....	34
9.1	Sosiaalisen sirkuksen toiminnan vaikutukset osana vanhusten hoivaa.....	34
9.2	Toimintakyvyn tukeminen ja toimijuus.....	35
9.3	Kunnioittava vuorovaikutus.....	35
9.3.1	Osallisuus.....	35
9.3.2	Arvostus.....	36
10	POHDINTA.....	37
10.1	Yhteisön merkitys toiminnan onnistumisessa.....	37
10.2	Vaikutusten syntyminen.....	38
10.3	Luotettavuus ja eettisyys.....	40
10.4	Tutkimuksen hyödynnettävyys.....	40
11	LOPUKSI.....	42
	LÄHTEET.....	44
	Liite 1. Ikäsirkus projektin ohjaussuunnitelma ja sisällöt (Vaalimaa, M. 2012).....	47
	Liite 2. Kuvaus- ja kuvankäyttölupa/ Ikäsirkus osallistujille.....	49
	Liite 3 Analyysitaulukko, Hyvä aineisto.....	50

1 JOHDANTO

Taiteen soveltavasta käytöstä, taidelähtöisestä toiminnasta ja taiteen terveys ja hyvinvointivaikutuksista on tehty useita erinomaisia selvityksiä, opinnäytetöitä, tutkimuksia ja oppikirjoja. On yleisesti tiedossa, että kulttuuri tekee hyvää, mutta miten se oikein tapahtuu? Tietoa toiminnan vaikuttavuuden elementeistä on kerätty monimuotoisesti viimeisien vuosikymmenien aikana, mutta kontrolloitua tutkimusta sen vaikutuksista vähän (Enström 2013, 13). Toimintatapojen, sisältöjen ja rahoitusjärjestelmien johdonmukainen kehittyminen mahdollistaisi tulevaisuudessa ihmisten hyvinvoinnin tukemisen vaikuttavasti ja vakuuttavasti läpi ihmisen elinkaaren, nykyisten lyhytkestoisten kulttuurikokeilujen ja irrallisten projektien sijaan. Alan rakenteiden kehittymiselle ja taidelähtöisten palveluiden levittämiseksi on elinehtona taiteen ja kulttuurin vaikutusten ja taidelähtöisen toiminnan vaikutusten tunnistaminen ja todentaminen.

”Taidelähtöisen toiminnan kehittymisen näkökulmasta elämme Suomessa kiihkeää ja elinvoimaista aikaa. Juuri nyt on tärkeää kerätä luotettavaa tietoa menetelmistä ja mahdollisuuksista, tutkia ja jäsentää toiminnan vaikutuksia ja rakentaa tämän tiedon pohjalta pysyvyyttä ja rakenteita. Yhteiset visiot ja tavoitteet sekä johdonmukainen työ ja päätöksenteko voivat yhdessä rakentaa parempaa ja hyvinvoivaa tulevaisuutta, jossa kulttuurilla ja taiteella on uudella tavalla palveluita, yhteiskuntaa ja elämää rikastuttava rooli.” (Kuitu 2011, 84).

Taidetoiminnan välineellistäminen hyvinvointitavoitteiden työkaluksi herättää intohimoja ja keskustelua erityisesti taidekentällä. Monien mielestä taidetta ei saisi valjastaa tai hyväksikäyttää muiden tavoitteiden nimissä. Tässä kritiikissä tulisi kuitenkin huomioida, että asetetut hyvinvointitavoitteet saavutetaan toiminnan ollessa juuri puhtaasti taiteen tekemistä ja taiteesta lähtöisin (White 2009, 201-202). Vaikka emme ymmärtäisi, mikä taiteen tekemisessä meitä liikuttaa ja millä mekanismeilla se vaikuttaa, sen läsnäolo ihmisen elämässä eri ikäkausina on merkittävä osa ihmisyyttä ja koettua hyvinvointia (mm. Engström 2013, 15).

Taidelähtöisen toiminnan vaikuttavuuden tutkiminen on kannattavaa ja mielekästä työtä. Kun toimintaa tuotetaan eri toimialarajat ylittäen, uusissa toimintaympäristöissä ja erilaiset toimintakulttuurit yhdistäen on tarkasteltava toiminnan vaikuttavuutta yhteisten silmälasien läpi. Toiminnan vaikuttavuuden eri näkökulmat; hyvinvoinnin ja terveyden lisääntyminen, taiteellinen ilmaisuvapaus, toimintakyvyn tukeminen, taidemenetelmien

syventäminen, taloudelliset ja tehokkaat palveluketjut ja taiteilijoiden työllistyminen voivat tuntua lohduttomalta sekamelskalta. Rakenteellisen ja ideologisen tavoitteen asettamisen ”melun” keskellä on ihminen, jolla on ajatuksia, tunteita, tämä hetki elämää eletävänä, halu olla osa yhteisöä, kyky tavalla tai toisella tulla näkyväksi. Toivon tämän opinnäytetyöni syventävän kulttuurisen toiminnan merkitysten ymmärtämistä ja arvostusta sekä tukevan osaltaan uuden ”*kulttuurista hyvinvointia*” -toimialan kehittymistä ja edistävän ihmisten hyvinvoinnin lisääntymistä yhä laajemmin kulttuurisin keinoin.

Olen omassa työssäni kulttuurikeskuksen johtajana seurannut taidelähtöisen toiminnan ryhmiä, suunnitellut projekteja, kouluttanut taiteilijoita kohtaamaan erityisryhmiä ja hoitajia ottamaan taiteen osaksi työtapoja, opiskellut palvelujen tuotteistamista ja laatinut palvelupolkuja, kirjoittanut hakemuksia ja raportteja, kahlannut läpi kasoittain palautteita osallistujilta, tilaajilta, opettajilta ja hoitajilta. Vanhusten laitoshoidon hoiva, sen palvelurakenteet ja tavoitteet ovat tulleet minulle tutuiksi nyt jo kahdeksan vuotta kestäneessä työskentelyssä Tampereen kaupungin laitoshoidon johtokunnan jäsenenä.

Halusin tässä työssäni löytää toiminnan vaikutuksia pysähtymällä toiminnan ytimeen ja ihmisen ääreen ja sitä kautta yrittää ymmärtää ja todentaa, mitä taidetoiminnassa, ihmisessä ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa tapahtuu, kun taide ja taidelähtöinen toiminta tulevat arkeen, ja mistä elementeistä koostuu toiminnan vaikutukset.

Mitä siis ihan oikeasti tapahtuu? Opinnäytetyöni kehittämissuunnitelmassa seuran Ehtookodon palvelukeskuksen Ikäsirkus-projektin ryhmätoimintaa ja pyrin jäsentämään toiminnan aikaisia vaikutuksia. Projektin aikana olen tutustunut vanhuksiin, hoitajiin, virikeohjaajiin eli ilmaisuvoimaisiin hurmaaviin ihmisiin.

Tehdessäni tätä opinnäytetyötä olen yhä vahvemmin ymmärtänyt yhdessä tekemisen, jaetun osaamisen ja innostuksen voiman. Haluan kiittää tämän lopputyön aikana kohtaamiani ihmisiä; lopputyöni ohjaaja yliopettaja Varpu Lipposta, leikkaaja Pinja Naamankaa, lopputyöni tarkastajaa sosiaali-ohjaaja Jukka Raitiota, koulutusohjelman vastuupettajia Carolina Pajulaa ja Leena Mäkelää. Erityisesti haluan kiittää Ikäsirkus-projektiin osallistuneita vanhuksia, Ehtookodon henkilökuntaa ja johtaja Jaana Holmia, Pii Poon rautaisia ohjauksen ammattilaisia ja tuottaja Veera Jukkaraa, joiden ansiosta koin poikkeuksellista iloa tätä työtä tehdessäni. Haluan myös kiittää yhteistyökumppaneita ja rahoittajia, joita ilman tämäkään projekti ei koskaan olisi toteutunut. Kiitoksen

ansaitsee myös perheeni, joka on opettanut minulle paljon siitä, mitä on hyvinvointi ja miten arvokasta sen vaaliminen on.

2 TYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Tämän työn tarkoituksena on tunnistaa ja kuvata hoivaympäristössä asuvien vanhusten kulttuuritoiminnan ja erityisesti osallisuuden perustuvan sosiaalisen sirkuksen, vaikutuksia ja merkitystä. Tavoitteena on syventää laadullista tietoa kulttuuritoiminnan merkityksestä hoidon osana sekä lisätä tietoa ja osaamista vaikuttavan kulttuuritoiminnan totuttamiseksi hoivapalveluissa.

Opinnäytetyön kehittämisprojektissa tarkastellaan Lempäälän Ehtookodossa syksyllä 2012 toteutetun sosiaalisen sirkuksen menetelmään pohjautuvan kolmen kuukauden kestoisen taidelähtöisen projektin aikaisia vaikutuksia ja pyritään tunnistamaan niitä hyvinvoinnin ja elämänlaadun osa-alueita, joita toiminta tukee. Ikäsirkus-projektiin osallistui 11 Ehtookodon palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen asukasta sekä yhteensä 14 hoitohenkilökunnan henkilöä ja se toteutettiin sosiaalisen sirkuksen ja soveltavan draaman menetelmin.

Kehittämisprojekti kuvattiin ja aineisto analysoitiin toiminnan vaikuttavuuden elementtien tunnistamiseksi. Aineistosta koostettiin yhdessä leikkaajan kanssa Ikäsirkus-toimintaa esittelevän dokumentin laajempaa levitystä ja tiedotusta varten.

Kuvallisen aineistokeruun menetelmänä oli osallistuva, havainnoiva, autenttinen kuvaus, jossa pyrin löytämään aitoja ja luonnollisia reaktioita, osallistumisen tapoja ja onnistumisia sekä näin hahmottamaan niitä vaikuttavuuden osa-alueita ja tekijöitä joita ikäsirkustoiminnalla on.

Työ rakentuu seuraavista osa-alueista:

Keskeisten käsitteiden kuvauksesta

Ikäihmisten laitoshoidon toimintaympäristön ja hoidon tavoitteiden kuvauksesta

Sosiaalisen sirkuksen menetelmän kuvauksesta ja tavoitteista

Tutkimusmenetelmän kuvauksesta ja perusteluista

Kehittämisprojektin kuvauksesta

Kehittämisprojektiin pohjautuvasta tapaustutkimuksesta;

- toiminnan videotaltioinnista
- videoaineiston analyysistä
- analyysin tulosten pohdinnasta
- johtopäätöksistä

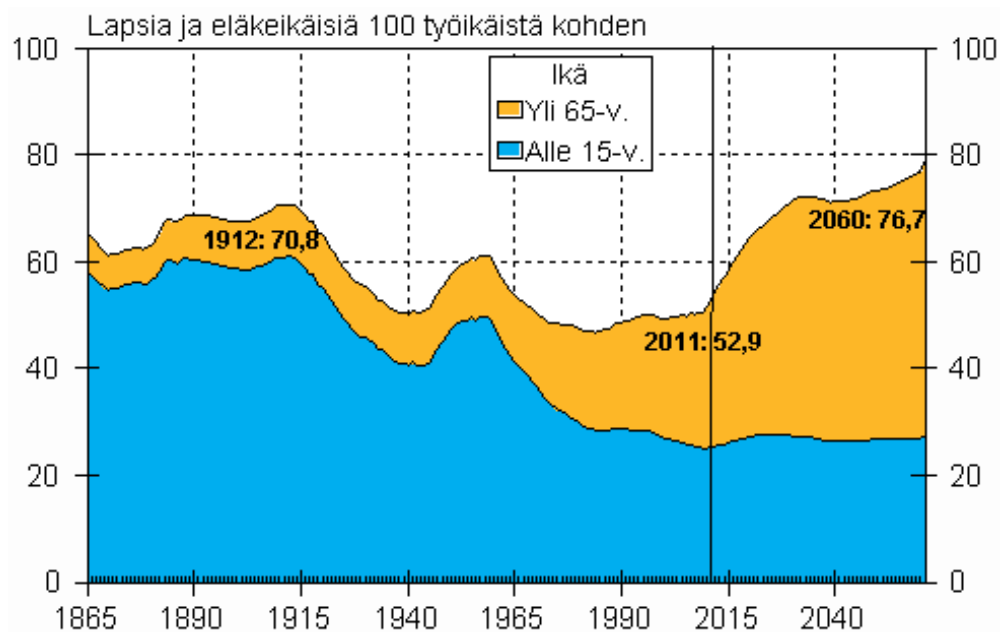
3 KESKEISET KÄSITTEET JA LAAJEMMAN TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS

3.1 Väestön ikärakenne

Suurten ikäluokkien ikääntyminen on muodostunut yhteiskunnan merkittäväksi haasteeksi. Huoltosuhteen heikentyminen pakottaa palveluiden tuottajat pohtimaan ja kehittämään yhä tehokkaampia hoito muotoja ja toisaalta toimintakyvyn ylläpitämisen ja hoidontarvetta viivästyttävien toimintatapojen ja menetelmien käyttöönottoa. *Ennusteet viittaavat vakavaan yhteiskunnalliseen haasteeseen, johon on myös koko yhteiskunnan voimin vastattava. Palvelurakenteita ja -kulttuuria on välttämätöntä muuttaa tulevaa väestörakennetta vastaavaksi.* ” (Lehtovirta & Varho 2010)

Suurten ikäluokkien ikääntyessä ja syntyvyyden pysyessä ennallaan suomalaisen väestön huoltosuhde muuttuu nopeasti yhä haastavammaksi. Väestöliiton joulukuussa 2012 julkaiseman ennusteen mukaan yli 65-vuotiaiden osuuden väestöstä arvioidaan nousevan nykyisestä 18 prosentista 26 prosenttiin vuoteen 2030 ja 28 prosenttiin vuoteen 2060 mennessä. Väestöllinen huoltosuhde eli lasten ja eläkeikäisten määrä sataa työkäistä kohden nousee lähitulevaisuudessa (ks. kuvio1). (Väestöliitto 2012.) Väestöllinen huoltosuhde oli vuoden 2011 lopussa 52,9. Ennusteen mukaan 60 huollettavan raja ylittyisi vuonna 2017 ja 70 huollettavan raja vuoteen 2028 mennessä. Vuonna 2060 väestöllinen huoltosuhde olisi 77.” (Väestöliitto 2012)

Kuvio 1. Väestön huoltosuhde ennuste 2012-2060

Lähde: Väestöennuste 2012–2060, elektroninen dokumentti.

3.2 Hyvinvointi ja terveys

Hyvinvoinnin määrittelemineen yksiselitteisesti on haasteellista. Toisessa ääripäässään se on yleinen, yhteiskunnallinen ja yhdessä ymmärretty käsite ja taas toisessa hyvin henkilökohtainen kokemus, joka on usean eri tekijän summa (Kuitu 2011, 10).

Yleisesti ymmärretään, että yksilön selviytymiseksi ihmisen perustarpeiden tulee tyydyttyä. ”Perustarpeinaan ihminen tarvitsee vettä ja ravintoa elääkseen, suojaa ja vaate-tusta selviytyäkseen.” (Ulkoministeriön kehitysviestintä 2009.) Yleisesti hyväksytään myös, että inhimilliseen elämään ja hyvinvointiin kuuluu myös perustarpeiden lisäksi muita tyydytettäviä tarpeita. WHO:n vuonna 1948 esittämä määritelmä, jonka mukaan terveys ei ole vain sairauden puuttumista, vaan täydellisen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila. Oleellinen muutos tässä määritelmässä oli se, että terveyteen sisällytettiin hyvinvoinnin ja elämänlaadun kokeminen.” (mm. Lehtovirta & Varho. 2010; Liikanen 2003, 41; Karisto 1984, 57–61.)

3.3 Ikääntyneen väestön sosiaali-, terveys ja hoivapalveluiden järjestäminen

Väestön ikääntymisen ja huoltosuhteen painopisteen muuttumisen myötä on merkityksellistä missä ja miten ikääntynyt väestö asuu, elää ja saa tarvitsemansa hoivan ja tuen. Kunnat vastaavat palveluiden järjestämisestä joko omana tuotantonaan tai niiden hankkimisesta yksityisiltä palveluntuottajilta. Perinteinen laitospuolinen vanhainkotiasuminen on tavoitteellisesti vähentymässä (Eduskunta 2012, § 5.) ja tilalle on kehittymässä monimuotoinen kotihoidon, palveluasumisen, tehostetun palveluasumisen järjestelmä. Vuonna 2012 voimaan astuneessa vanhuspäätöslain luvun kolme pykälässä 14 määritellään pitkäaikaisen hoidon toteuttamista ohjaavat periaatteet:

”Kunnan on toteutettava iäkkään henkilön pitkäaikainen hoito ja huolenpito ensisijaisesti hänen yksityiskotiinsa tai muuhun kodinomaiseen asuinpaikkaansa järjestettävillä sosiaali- ja terveyspalveluilla, jotka sovitetaan sisällöltään ja määrältään vastaamaan iäkkään henkilön kulloisiakin palveluntarpeita. Pitkäaikainen hoito ja huolenpito voidaan toteuttaa laitoshoidona vain, jos siihen on lääketieteelliset perusteet tai jos se on iäkkään henkilön arvokkaan elämän ja turvallisen hoidon kannalta muuten perusteltua. Pitkäaikaista hoitoa ja huolenpitoa turvaavat sosiaali- ja terveyspalvelut on toteutettava niin, että iäkäs henkilö voi kokea elämänsä turvalliseksi, merkitykselliseksi ja arvokkaaksi ja että hän voi ylläpitää sosiaa-

lista vuorovaikutusta sekä osallistua mielekkääseen, hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä edistävään ja ylläpitävään toimintaan. Iäkkäille avio- ja avopuolisoille on järjestettävä mahdollisuus asua yhdessä.

Kunnan on turvattava iäkkään henkilön pitkäaikaisen hoitojärjestelyn pysyvyys, jollei järjestelyä ole aiheellista muuttaa iäkkään henkilön toivomuksen tai hänen palveluntarpeidensa muutoksen johdosta taikka muusta erityisen painavasta ja perustellusta syystä.” (Eduskunta 2012, 14§).

Palvelujärjestelmien rakentumista ohjaa palveluiden tuottamisen taloudellisuus, tehokkuus ja vaikuttavuus. Palveluiden laadusta on asetettu laissa muun muassa seuraavaa: ”Iäkkäälle henkilölle tarjottavien sosiaali- ja terveystalvelujen on oltava laadukkaita ja niiden on turvattava hänelle hyvä hoito ja huolenpito” (Eduskunta, 2012. 19§). Pykälässä 12 säädetään, että palveluiden tulee pitää sisällään hyvinvoinnin, terveellisten elintapojen ja toimintakyvyn edistämisen sekä sairauksien, tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisyyn tähtäävän ohjauksen. Ikääntymisestä aiheutuvien sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien tunnistaminen ja niihin liittyvä varhainen tuki ja ohjaus sekä hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista edistävien palvelut ovat kunnan vastuulla.

Kunta hyvinvointipalvelujen järjestäjänä ja pääasiallisena rahoittajana ei pyri säästävään toimintaan, vaan vaikuttaa myös tuotantonsa määrään, laatuun ja kohdentamiseen (Kangasharju 2008, 7). Hoidon laatu, oikea-aikaisuus ja saavutettavuus ovat palveluiden vaikuttavuuden näkökulmasta avainasemassa. Hyvän hoivan toimintafilosofian tulisikin perustua ennemmin sosiokulttuuriseen ikääntymisen malliin kuin lääketieteelliseen tai sairauskeskeiseen näkökulmaan ikääntymisestä. Psykososiaalisen ja kulttuuriseen toimintaan pohjautuvien kuntoutusmuotojen käyttö hoidollisten toimien rinnalla tukisi vanhuksen elämänlaatua nykyistä paremmin. (Lamminiemi & Nurminen 2008).

3.4 Hyvä vanhuus ja aktiivinen vanheneminen

Hyvän vanhuuden, kuten hyvän elämän yleensäkin, määrittelyssä voidaan valita useita eri näkökulmia. Näkökulmat vaihtelevat aina yksilö-yhteiskunta vastakkainasettelusta yksilöllisyyden tarkasteluun sekä yksilöön yhteiskunnan peruselementtinä ja toimijanaan, jossa korostuu tuotteliaisuus, aktiivisuus. Tässä pohdinnassa korostuu ihmisen rooli yhteiskunnassa eri ikäkausina. Voidaan kysyä onko ihminen iän myötä kehittyvä ja oppiva, taantuva vai paikallaan pysyvä? Yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan välistä tasapainosta suhdetta voidaan pitää myös hyvän vanhenemisen ehtona. Onnistuneesti vanheneva yhteiskunta ei pidä tiettyä ikäryhmää taakkana tai tarpeettomana eikä tiettyjä ikäryhmiä piiloteta tai laiminlyödä. (Heikkinen & Marin 2002, 89-97.)

Englantilaisen sosiaalitieteilijä Alan Walkerin mukaan ihmisen aktiivisuus pitää tunnistaa myös silloin kun ikääntynyt on huonokuntoinen ja riippuvainen muista. Aktiivisen vanhenemisen tulisi olla kyvyttömyyden, taitojen menettämisen ja huonon terveydentilan ehkäisyä. Aktiivinen vanheneminen tarkoittaa sekä yksilön mahdollisuuksia ja oikeutta että velvollisuuksiakin osallistua ja olla aktiivinen. Aktiivisen vanhenemisen perusajatuksena on sukupolvien välinen solidaarisuus ja yhteistoiminnan mahdollistaminen. Aktiivisen vanheneminen koskettaa kaikkia yhteiskuntaan ikäluokkia yhtä- ja kokonaisesti. (Heikkinen & Marin 2002, 89-97.)

3.5 Oikeus taiteeseen ja kulttuuriin

Suomessa hyväksytään yleisesti tasa-arvoisten palvelujen periaate myös kulttuurisessa toiminnassa; jokaisella ihmisellä tulee olla oikeus ja tasa-arvoinen mahdollisuus tehdä itse taidetta ja osallistua kulttuuritoimintaan riippumatta asuinpaikasta, elin- tai työympäristöstä, halunsa, toimintakykynsä ja luovien voimavarojensa mukaisesti koko elämänsä aikana, myös vaihtuvissa elämäntilanteissa ja yhteisöissä. Vuonna 2013 opetus- ja kulttuuriministeriö esitti talousarvioehdotuksessa, että kaikkien väestöryhmien osallistumismahdollisuudet kulttuuriin lisääntyvät kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti edistämällä taide- ja kulttuuripalveluiden ja kulttuuriperinnön saatavuutta ja saavutettavuutta sekä kulttuurisen moninaisuuden kehitystä. (Talousarvioesitys 2013.) Tämä tavoite toteuttaa samalla YK:n Ihmisoikeuksien julistuksen 27 artiklan mukaista oikeutta nauttia ja päästä osalliseksi yhteiskunnan sivistyselämästä (Liikanen 2008, 10). On kuitenkin havaittavissa, että ihmiset elämäntilanteesta, sosiaalisesta asemasta, asuinpaikasta tai toimintakyvyn haasteista johtuen jäävät tahtomattaan kulttuuri- ja taidetarjonnan

ulkopuolelle. Usein juuri nämä ihmiset hyötyisivät erityisesti kulttuuri toiminnan ja taiteen tekemisen synnyttämästä sosiaalisuudesta ja osallisuudesta.

3.6 Taidelähtöinen toiminta ja taiteen soveltava käyttö

Taidelähtöinen toiminta perustuu taiteen käsitteistöihin ja taiteenlajien erityispiirteisiin. Taide ja kulttuuri koetaan eri tasoilla; ihminen voi olla itse kulttuurin tekijä, näkijä tai kokija. Usein nämä roolit sekoittuvat. Taidelähtöisessä toiminnassa yksilön tai osallistuvan yhteisön merkitys ja kokemus ovat keskeisessä roolissa. Taide mahdollistaa olemassaolon pohdintaa, todellisuuden ja elämään liittyvien uusien näkökulmien vaihtoehtojen havaitsemista sekä esteettisiä elämyksiä, jotka parhaimmillaan ja pahimmillaan avaavat koko olemassa oloon ja elämään liittyviä ajatuskulkuja (Voimaa taiteesta 2013). Toiminnalle on asetettu usein muitakin kuin puhtaasti taiteen tuottamiseen tai kulttuuriin, esteettiseen kokemiseen ja toimintaan liittyviä tavoitteita. Tavoitteet voivat liittyä hyvinvoinnin tukemiseen, yhteisön toimintakyvyn, yhteisöllisyyden tai vaikkapa muutoksen sietokyvyn tukemiseen. Suomen Kuntaliiton tulevaisuusvision mukaan kulttuurin merkitys ihmisten hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä kasvaa ja sen vaikutukset ulottuvat niin työelämään vapaa-aikaankin (Kuntaliitto 2013).

Kulttuuri ja taidetoiminnan tuottaminen osana hoivatyötä ei ole täysin uusi tai tuntematon ilmiö. Tutkimusten mukaan taideaktiviteetteihin osallistuminen on ihmisen hyvinvoinnin kannalta hyödyllistä. On havaittu, että säännöllinen kulttuuriaktiivisuus on yhteydessä pidempään elinikään, laadukkaampiin elinvuosiin (Hyyppä 2013, 125), pienempään kuolleisuuden riskiin, parempaan koettuun terveyteen, elämän tyytyväisyyteen sekä vähempään ahdistuneisuuteen ja masentuneisuuteen (Engström 2013; Hyyppä 2013, 125). Amerikkalaisen tutkimuksen mukaan myös lääkkeiden ja sairaanhoitoon liittyvien palveluiden käytön määrä oli vähäisempää ja sosiaalinen ja psyykinen vireys korkeampaa aktiivisesti taidetoimintaan osallistuvilla henkilöillä (mm. Voimaa taiteesta 2013, Liikanen 2010)

Taiteen soveltamisella ei kuitenkaan tarkoiteta taiteen vähäisempää tai vähempiarvoista käyttöä, vaan taiteen toimintatapojen ja menetelmien soveltamista eri toimintaympäristöissä. Soveltavien menetelmien ja toimintatapojen, osaamisen lisääntymisen myötä taidelähtöinen toiminta valtaa alaa osana palveluja erilaisissa toimintaympäristöissä ja erilaisien rakenteiden osana. Kulttuurin ja taiteen luontevalla, oikea-aikaisella ja -

paikkaisella tarjonnalla, osana erilaisten yhteisöjen arkea, on mahdollisuus luoda kulttuurille uusia merkityksiä ja tarkoituksia laajasti koko yhteiskunnassa.

3.7 Taide- ja kulttuuritoiminta osana aktiivista vanhenemista ja hyvää vanhuutta

Osallisuus aktiivisessa, sosiaalisessa ja kulttuurisessa toiminnassa lisää ihmisen hyvinvointia, pitää yllä ikäihmisen voimavaroja ja vahvistaa identiteettiä, toimintakykyä ja hidastaa sairauksien etenemistä, vähentää käytösoireita ja masentuneisuutta sekä vaikuttaa positiivisesti elämän laatuun (Engström 2013, 20-25; Hyyppä 2013, 20-23). Usein harrastaminen ja aktiivisuus vähenevät ja lopulta loppuvat liikunta- ja toimintakyvyn huonontuessa, vaikka taito olisikin vielä tallella (Ylä-Outinen 2012, 80 & 134). Laitosvanhuudessa vanhuksen oma toimijuus usein katoaa terveydenhuollon ammattilaisten ja omaisten muuttuessa toimijoiksi (Ylä-Outinen 2012, 28). Vaikka perushoito on monipuolista, niin se perustuu kliiniseen näkökulmaan hoitotyöstä (Engström 2013). Hoivaympäristössä asuvan, paljon tukea tarvitsevan vanhuksen toimintamahdollisuudet ovat sidoksissa hoitajiin ja muuhun henkilökuntaan. Avun tarpeessa oleva vanhus voi olla toimija vain toisen avulla, jos auttaja huomaa vanhuksen tarpeen, osaa kuunnella hänen sanatonta ja sanallista viestintäänsä ja haluaa toimia yhdessä vanhuksen kanssa. (Ylä-Outinen 2012, 28.) Vanhuksen toimijuuden mahdollistamisen ja yhteiseen toiminnan edellytyksenä on auttajan kyky järjestää toimintamahdollisuuksia. Tähän taas edellytyksenä on hoitohenkilökunnan riittävä osaaminen ja kokemus kulttuurisesta, toiminnallisesta ja osallisuuden mahdollistavasta viriketoiminnasta. (Ylä-Outinen 2012, 28).

Taiteen ja kulttuurin hyödyistä hoivatyössä on tutkittua ja kokemustietoa. Parhaimmillaan hoivaajien ja hoivattavien yhteinen taide- ja kulttuuritoiminta tukee yhteisön ja sen jäsenten vuorovaikutusta, rikastuttaa ja elävöittää usein kaavamaista arkea, parantaa hoidon laatua, edistää hyvinvointia ja terveyttä, lisää henkilökunnan hyvinvointia ja kokemusta hoitotyön mielekkyydestä. Hyötynäkökulman lisäksi tulisi kunnioittaa hoivaympäristössä asuvan väestön oikeutta taiteeseen, omaan kulttuuriin ja itseilmaisuun. (Engström 2013, 20-25; Liikanen 2010, 25).

Nykyinen hoito- ja hoivakulttuuri, SOTE –alojen koulutus ja rakenteet, eivät yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta, tunnista kulttuurisen toiminnan merkittävää yhteyttä aktiiviseen vanhenemiseen ja hyvään vanhuuteen. Toiminnan järjestämisen ja kehittymisen esteenä nähdään vähäinen tieto taiteen mahdollisuuksista, menetelmistä ja soveltamis-

ta eri kohderyhmille, hoitotyön klinisen perinteen korostaminen, asenteet ja tottumukset, palveluiden organisoitumisen ja johtamisen tavat sekä arvopohja (Engström 2013, 38-39; Lehtovirta & Varho 2010, 37).

Yhtälailla kulttuurikentän ja taiteilijoiden osaamien järjestää taidelähtöisiä palveluja ja toimintaa uusiin toimintaympäristöihin on ollut vähäistä ja satunnaista. Taiteen ammatillisuuden lisäksi toiminnan organisointi, ohjaaminen ja onnistuminen vaativat ymmärrystä ja osaamista hoivaympäristöjen toimintakulttuurista ja –tavoista, kohderyhmien toimintamahdollisuuksien- ja rajoitteiden vaikutuksesta toimintasisältöihin sekä rohkeutta kohdata erilaisia ihmisiä. Ennen kaikkea se vaatii tahtoa tehdä taidetta yhdessä ja mahdollistaa osallistujien autonominen, aktiivinen ja luova osallisuus.

On havaittavissa, että juuri nyt ollaan ottamassa uudenlaisen kulttuurisen vanhustyön ensimmäisiä askeleita. Tämä vaatii yhteistyötä moneen suuntaan, ponnistelua, aikaa ja kärsivällisyyttä, mutta myös omien ennakkoluulojen kyseenalaistamista sekä uusien asioiden kokeilemistä ja oppimista (Lehtovirta & Varho 2010, 13; Willberg 2011, 34). Orientoituminen toimialat ylittävään yhteistyöhön vaatii toimijoilta uskallusta astua oman ammattiosaamisen reviiriltä vieraalle maaperälle. Vahvistuva tutkimusnäyttö kulttuurin vaikutuksista ihmisen kokonaishyvintöihin tarjoaa perusteluita sille, että yhteistyö, jota tavoitellaan, on vaikuttavaa ja tärkeää. (Lehtovirta ja Varho 2010, 13.)

3.8 Vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi

Vaikutusten arvioinnilla pyritään tunnistamaan palvelun vaikutukset niiden käyttäjässä. Vaikutusten arvioinnissa voidaan tarkastella lyhyen aikavälin tai pitkän aikavälin suorita tai välillisiä vaikutuksia palvelun käyttäjään. Tarkastelun näkökulmaa voidaan laajentaa välillisiin vaikutuksiin kuten kustannustehokkuuteen, tuottavuuteen tai vaikkapa yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Palveluilla voidaan havaita toivottuja, ei toivottuja, tavoiteltuja ja ennakoimattomia vaikutuksia. Vaikuttavuudessa tarkastellaan myös tehokkuutta, panosta suhteessa palvelun määrään. Vaikuttavuutta mitattaessa on tunnistettava ensin vaikutukset. Vaikutusten ja vaikuttavuuden tarkastelu tuottaa merkittävää tietoa niin palvelun tilaajille kuin tuottajillekin. Vaikuttavuustietoon perustuen voidaan ohjata resursseja niin, että palvelulle asetettu tavoite saavutetaan ja koettu laatu on mahdollisimman korkea.

Hyvinvointivaikutusten ja vaikuttavuuden mittaaminen ei ole yksiselitteistä. Kun aineistona on ihminen ja ihmisen elämän laadussa, toimintakyvyssä tai vaikkapa yhteisössä tai yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset, on mittaaminen pitkä ja moniulotteinen prosessi, jossa muuttujia ja vaikuttavia ennakoimattomia tekijöitä olla useita. (Opetusministeriö 2009, 8).

3.8.1 Kulttuuripalveluiden vaikutusten ja vaikuttavuuden mittaaminen

Kulttuuri ja taidetoiminnan vaikuttavuuden mittaaminen koetaan erityisen haasteelliseksi. Ongelmana nähdään se, että arvioinneissa joudutaan usein tietoaineiston, analyysivälineiden ja resurssien puutteen takia keskittymään vain pieneen osaan vaikeasti hahmottuvasta kokonaisuudesta. Tutkittavien joukko on yleensä hyvin pieni ja seuranta-tutkimusta ei ole lainkaan, vaan tulokset perustuvat kyselyihin (Hyypä 2013, 121).

Kansainvälisesti kulttuuripolitiikan ongelmaksi on todettu tavoitteiden epämääräisyys ja kumuloituvuus. Uudet tavoitteet lisätään tyypillisesti edellisten päälle ja oheen. Yksiselitteisten, mitattavien vaikuttavuusindikaattorien määrittäminen on haasteellista kulttuurikentän monimuotoisuuden ja tavoitteiden asettamisen kompleksisuuden ja eri näkökulmien johdosta. (Opetusministeriö 2009, 10.) Usein myös suurten kulttuuritapahtumien vaikutusten arviointi ja mittaaminen jää, tekemättä koska riittävää osaamista ja resursseja tutkimuksen järjestämiselle ei ole (Hyypä 2013, 120).

3.8.2 Hyvinvointipalveluiden vaikuttavuuden mittaaminen

Hyvinvointipalveluiden tuottaminen perustuu olettamukseen, että ne tuottavat käyttäjilleen koreampaa hyvinvointia ja parempaa terveyttä. Tähän perustuen palveluiden yleisin tapa mitata hyvinvointipalvelujen tuottavuutta on verrata suoritteita (hoitopäiviä tai opitunteja) käytettyihin panoksiin (palkkojen ja muiden hintojen muutoksista puhdistettuihin kustannuksiin). Suoritteiden suhdetta panoksiin kutsutaan palvelutuotannon tuottavuudeksi, joka on samalla yksikkökustannusten peilikuva. Suoritteisiin perustuvassa mittauksessa joudutaan oletamaan, että suoritteiden määrän muutos johtaa yhtä suureen muutokseen vaikuttavuudessa eli parempaa hyvinvointiin ja terveyteen. (Kangasharju 2008, 15). Tämä perustuu olettamukseen, jossa palveluiden laatu on vakio ja palvelun vaikutukset ovat eri suoritteiden ja suoritushetkien välillä yhtäläiset. Laadullisen mittauksen järjestelmiä on kehitetty aina yksittäisistä laadunseurannan suosituksista ja globaaleihin mittausjärjestelmiin (mm. RAI -mittausjärjestelmä).

4 SOSIAALINEN SIRKUS

4.1 Sosiaalisen sirkuksen toiminta ja tavoitteet

Sosiaalisessa sirkuksessa yhdistyvät taiteen ja sosiaalisen ryhmätoiminnan eri osa-alueet. Toiminta hyödyntää kaikkia perinteisen ja nykysirkuksen lajeja soveltaen niitä aina osallistuvan ryhmän valmiuksiin, tarpeisiin ja ryhmän toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin. (Kuitu 2012.) Sosiaalinen sirkus on sirkustaiteeseen ja sirkuslajeihin pohjautuvaa taidelähtöistä ryhmätoimintaa, jonka rinnakkaistavoitteena on tukea osallistujien hyvinvointia. Toiminnassa käytetyt harjoitteet ja menetelmät perustuvat sirkustaiteen ja sirkusopetuksen, sosiokulttuurisen innostamisen ja taidelähtöisen ryhmätoiminnan menetelmiin. Hyvinvoinnin kohentamisen tavoitteet määritellään ryhmä- ja osallistujakohtaisesti. Hyvinvointitavoitteet voidaan määrittellä esim. yhdessä ryhmän opettajan (esim. koululuokat), hoitajan tai ohjaajan kanssa. Hyvinvointitavoitteiden määrittelystä ei ole välttämätöntä ja usein edes järkevää keskustella ryhmäläisten kanssa (nk. piilopetussuunnitelma). Toisinaan sosiaalisista tavoitteista sopiminen ja avoimesti puhuminen voivat olla tärkeä osa toimintaa. (Hyttinen, Kakko, Karkkola & Åstrand 2011.)

Sosiaalisen sirkuksen toiminnan päätavoitteena ei siis ole varsinaisten sirkustaitojen harjaantuminen, vaan yhdessä tekeminen, onnistuminen, turvallinen epäonnistuminen, itsetunnon vahvistuminen, itseilmaisun tukeminen, näkyväksi tuleminen ja hauskanpito. Sirkustaiteen avulla tuetaan eri-ikäisten ja eri tavalla toimintakykyisten ihmisten rohkeutta heittäytyä, kokeilla ja innostua yhdessä. Sosiaalisen sirkuksen toiminnalla on havaittu olevan osallistujien toimintakykyä, vuorovaikutus- ja kommunikaatiovalmiuksia, onnellisuuden kokemusten syntymistä ja yleistä hyvinvointia lisääviä vaikutuksia.

4.2 Sosiaalisen sirkuksen historia ja taustat

Sosiaalisen sirkuksen juuret ovat sodan jälkeisen Euroopan lähiöissä. Sen yli 60-vuotinen historia on synnyttänyt erityisesti Keski- ja Etelä-Euroopan alueilla vakiintuneita malleja hyödyntää sosiaalisen sirkuksen menetelmiä erilaisten sosiaalisten ja kasvatuksellisten haasteiden ratkaisemisessa. Joissakin eurooppalaisissa suurkaupungeissa sosiaalinen sirkus on jo niin vakiintunut toiminnan muoto, että kaupunki tai aluehallinto osaa tarvittaessa ottaa yhteyttä sosiaalisen sirkuksen järjestäjiin ja tilata sirkuskursseja ratkaisuksi erilaisiin alueellisiin ongelmiin, kuten nuorten riskikäyttäytymisen katkaisemiseen. Isoimmilla sosiaalisen sirkuksen toimijoilla on vahva oman kaupunkinsa tarjoama rahallinen tuki ja toiminnan pitkäntähtäimen hyöty tunnustetaan laajalti.

Sosiaalista sirkusta järjestetään eri maissa monipuolisesti hyvin erilaisille kohderyhmille ja toiminta muotoutuu useimmiten sen perusteella, millaisiin haasteisiin lähiympäristö kaipaa sirkuksen apua. Moni sosiaalisen sirkuksen organisaatio on saanut alkunsa tarpeesta ratkaista jokin lähiyhteisössä esiintyvä polttava ongelma. (Åstrand 2011, 96.). Suomessa toimintaa on tuotettu lapsi- ja nuorisoryhmille, erityistä tukea tarvitseville lapsille ja aikuisille, perheille sekä ikäihmisille osana opetus-, sosiaali-, terveys- ja vapaa-ajan palveluja sekä kokeiluluontoisesti työyhteisöille työhyvinvoinnin tukena. Ikäihmisille ja vammaisryhmille suunnattu sirkustoiminta ei perinteisesti kuulu eurooppalaisen sosiaalisen sirkuksen toimintakenttään.

Vuonna 2009 Suomessa käynnistyi valtakunnallinen ESR -rahoitteinen Sosiaalinen sirkus -hanke (2009–2011), jonka tavoitteena oli juurruttaa sosiaalisen sirkuksen toiminta Suomeen, mutta myös löytää avaintoimijat toiminnan toteuttajiksi. Hakkeessa mukana oli seitsemän sirkusta ja seitsemän eri kuntaa ja sitä hallinnoi Tampereen yliopiston tutkivan teatterityön keskus. Hankkeessa tuotettiin laajasti toimintaa eri ikä- ja sosiaali-ryhmille ympäri Suomen. (Kakko 2011, 8.) Kulttuurikeskus Pii Poo oli yksi hankkeen sirkuksista. Hanke sai jatkoa vuosille 2011-2014 Vaikuttava sirkus -nimellä.

4.3 Ikäsirkus

Ikäihmiselle sosiaalisen sirkuksen tarjontaa ja projekteja on kuitenkin ollut tarjolla tois-
taiseksi hyvin vähän niin Euroopassa kuin Suomessakin. Suomessa Kulttuurikeskus Pii Poo on kehittänyt ”Ikäsirkus” -toimintaa määrätietoisesti osana Tampereen kaupungin Kulttuurikaari -hanketta (2010–2011) ja Vaikuttava Sirkus -hanketta (2011–2014)

Ikäsirkus -toiminnan tavoitteena on tuottaa elämyksiä, onnistumisia, iloa, ilmaisumahdollisuuksia ja yhteisiä kokemuksia vanhusten arkeen. Ikäihmisten sosiaalisen sirkuksen tavoitteena on tuottaa laitoksissa asuville ikäihmisille uudenlaista kulttuuritoimintaa, jonka keskiössä on itse ja yhdessä tekeminen, osallistuminen, onnistuminen sekä uusien asioiden oppiminen ja kokeilu, hauskanpito ja arjen ilo. Toiminnan on havaittu lisäävän myös osallistuvan henkilökunnan työhyvinvointia sekä hoitajien ja asukkaiden välistä vuorovaikutusta. (Kuitu 2012.)

5 TEOREETTINEN PERUSTA JA AINEISTON KERUU- JA TUTKIMUS- MENETELMÄT

Toiminnan vaikutusten arviointi perustui tapauskohtaisen arvioinnin ja realistisen arvioinnin teorioiden välimaastoon. Tapauskohtainen arviointi sopii tavoitteiden, menetelmien, kontekstin ja intervention arviointiin samassa tutkimusasetelmassa. Systemaattisessa mittaamisessa voi hyödyntää uudenlaisia teknologioita. Realistisen arvioinnin avulla voidaan selvittää, mitkä menetelmät ja menettelyt hyödyttävät minkäkinlaisia asiakkaita ja arviointi ja mittaus sisältyvät ideaalitapauksessa käytännön asiakastyöhön. Realistisessa arvioinnissa tuotetusta tiedosta ei muodostu näyttöä ennen kuin se on analysoitu ja tulkittu. (Karjalainen 2012.)

5.1 Realistinen arviointi

”Realistisen arvioinnin juuret ovat tieteellisessä realismissa: ei kannata kysyä vaikuttaako menetelmä tai ohjelma, vaan on kysyttävä, missä kontekstissa, keiden kohdalla ja millaisten mekanismien seurauksena toiminnot vaikuttavat.” Karjalaisen mukaan realistisen arvioinnin viisi periaatetta ovat:

- Sosiaalinen todellisuus on kerroksittaista
- Olosuhteiden selvittäminen (konteksti)
- Mekanismien selvittäminen
- Tulosten selvittäminen
- Olosuhde – mekanismi – tulos yhdistelmien selvittäminen

(Karjalainen 2012).

5.2 Tapauskohtainen arviointi

Tapauskohtainen arviointi on:

- Sovellettavissa vaikuttavuuden mittaamiseen
- Mahdollistaa esim. sosiaalityössä menetelmien ja vaikutusten yhteyden arvioinnin

Kazin mukaan tapauskohtainen arviointi:

- Auttaa hahmottamaan työskentelyn / arvioinnin kohteet
- Identifioi työskentelyn tavoitteet
- Identifioi intervention käynnistämiä prosesseja
- Auttaa valikoimaan sopivia indikaattoreita asiakkaiden edistymisen ja interventioiden vaikutusten mittaamiseksi
- Mahdollistaa systemaattisen mittaamisen

(Karjalainen 2012).

Tapauskohtaisen arvioinnin edellytykset ovat

1. Asiakkaan ongelma voidaan täsmentää
2. Asiakkaan ongelma voidaan mitata
3. Asiakkaan ongelman muuttumista voidaan seurata sekä ajassa että ennen-jälkeen -asetelmalla
4. Asiakassuhteessa voidaan tehdä suunniteltu interventio
5. Työskentelylle voidaan asettaa tavoitteita
6. Asiakkaan motivaatio yhteistyöhön

(Fischer 1981; Rostila & Mäntysaari 1997)

Ikäsirkusryhmän vaikuttavuuden arvioinnin tutkimusasetelmassa toteutuvat edellä mainitut edellytykset osittain. Haasteena oli ”ennen ja jälkeen” -vaikutuksen seuraaminen. Tässä työssä ne rajattiin tutkimusasetelman ulkopuolelle ja päädyttiin tarkastelemaan toiminnan aikaisia vaikutuksia ja ilmiötä ja havainnoimaan niiden ilmenemistä ja yhteyksiä toisiinsa. Lyhytkestoisen toiminnan ”jälkeen”-vaikutusten seuraaminen pitkällä aikavälillä on vanhusten kohdalla haasteellista, koska vanhuuteen liittyvä toimintakyvyn heikkeneminen ja sairaudet ovat merkittävästi suurempia vaikuttimia yksilön hyvinvoinnin muutoksissa. Tämänkaltaisten ilmiöiden seuraaminen vaatisi pitkäkestoista seuranta ja -vertailututkimusta.

5.3 Aineiston keruumenetelmät

Työn aineiston keruumenetelmiksi valikoitui osallistuvan havainnoinnin, joka toteutettiin systemaattisella kuvadokumentoinnilla. Ikäsirkus -projektin toimintaa videoitiin työpajoissa sekä projektin päätösesityksessä.

5.4 Osallistuva havainnointi

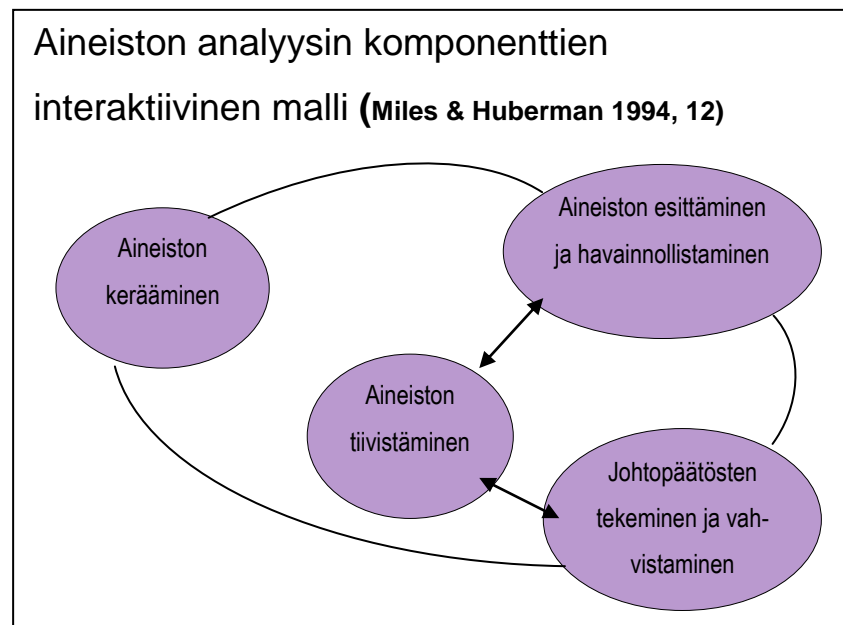
Havainnoinnin tarkoituksena on tunnistaa yksilössä tapahtuvaa kehitystä ja asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Havainnointi mahdollistaa yksilön toiminnan ja ryhmän vuorovaikutuksen arvioimisen (Moilanen, Ojasalo, Ritalahti 2009, 105). Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija osallistuu tutkimuskohteensa toimintaan tutkimuskohteen ehdoilla ja yhdessä sen jäsenten kanssa (Vilkkä 2006, 11).

Pii Poon sosiaalisen sirkuksen, yhteisö- ja soveltavantaiteen projekteissa on havaittu, että tarkkailevat henkilöt tai samassa tilassa olevat toimintaan osallistumattomat henki-

löt heikentävät ryhmän uskallusta heittäytyä ja yrittää. Osallistuvan havainnoinnin mukainen aineistonkeruutapa sopi projektin tavoitteisiin ja toimintatapoihin parhaiten. Tässä työssä päädyttiin osallistuvan havainnoinnin toimintatapaan, koska sen uskottiin soveltuvan sosiaalisen sirkuksen toiminnan osaksi ja olevan luonteva tapa kohdata toimintaan osallistuvat ihmiset.

5.5 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Dokumenttiaineiston analysoimiseksi aineiston pelkistämiseksi ja analysoimiseksi valittiin Milesin ja Hubermanin (Kuvio 2.) laadullisen aineiston analyysin interaktiivisen kehikon mukainen prosessinen eteneminen, jonka tavoitteena on sosiaalisten ilmiöiden yhteyksien löytäminen aineiston säännönmukaisuuksia tutkimalla. Työvaiheina tässä mallissa ovat mm. alussa mm. litterointi, aineiston rajaaminen, koodaus ja muistioiden, teemoittelu ja ryhmittely käsitteellistäminen ja abstrahointi (Mamia 2009).

Kuvio 2. Aineiston analyysin komponenttien interaktiivinen malli (Mamia 2009).

Sisällön analysoinnin työkaluksi valikoitu yleisemmin tekstiaineiston analysoinnissa käytetty yhdysvaltalaisen laadullisen tutkimuksen perinnettä mukaileva sisällönanalyysin menetelmä, joka niin ikään mukailee Miles & Hubermannin laadullisen aineistoanalyysin kehikkoa (Tuomi & Sarajarvi 2009, 107-110)

6 EHTOOKODON IKÄSIRKUS

Opinnäytetyön aineisto kerättiin Ehtookodon Ikäsirkus-projektista, joka toteutettiin vuosien 2009–2012 aikana Pii Poossa kehitetyn projektimallin mukaisesti. Toiminnan suunnittelu ja toteutus pohjautui yhteisten tavoitteiden asettamiselle.

6.1 Yhteistyökumppanit

Ikäsirkus-projektin toteutuksen kannalta olennaiset kumppanit olivat Kulttuurikeskus Pii Poo, Lempäälän Ehtookoto ja Vaikuttava sirkus -hanke. Pii Poo vastasi toiminnan sisällöistä ja toteutuksesta sekä välineistöstä. Ehtookodon vastuulla oli osoittaa toiminnalle soveltuvat tilat, valita ja ohjata asukkaat toimintaan, sitouttaa ja tiedottaa henkilökuntaa sekä varata riittävä työaikaresurssin ja huomioida projektin ja siihen liittyvän tutkimuksen tarpeet työaikasuunnittelussa. Vaikuttava sirkus -hanke vastasi projektin laajemmasta hallinnoinnista ja tutkimusmenetelmän kehittämiseen liittyvästä työstä. Kaikki kumppanit osallistuivat toiminnan rahoittamiseen, mutta päärahoitusvastuun toiminnan toteutumisesta kantoi Vaikuttava Sirkus -hanke.

6.1.1 Kulttuurikeskus Pii Poo

Kulttuurikeskus Pii Poo on yleishyödyllisen yhdistyksen ylläpitämä kulttuurikeskus, joka tuottaa ja kehittää esteetöntä lasten- ja nuorten kulttuuritoimintaa sekä taiteen ja kulttuurin soveltavaan käyttöön perustuvia palveluita eri ikä- ja erityisryhmille. Toiminnan ytimenä on taiteen ja kulttuurin keinoin tapahtuva yhteistoiminta ja tavoitteena toimintaan osallistuvien henkilöiden hyvinvoinnin lisääntyminen ja elämänlaadun paraneminen. Pii Poo toteuttaa toimintaa kulttuurikeskustiloissaan Lempäälässä sekä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti erilaisten toimijoiden omissa toimintaympäristöissä.

6.1.2 Ehtookoto ry

Lempäälän Harakkalassa sijaitseva Ehtookoto on turvallinen ja kotoinen hyvinvointikeskus. Toiminta-ajatuksena on tuottaa monipuolisia asumis- ja tukipalveluja vanhuksille, vammaisille ja mielenterveyskuntoutujille. Ehtookoto tuottaa monimuotoisia asumis-, sairaanhoito- ja kotihoitopalveluja, kuntoutus- ja päivätoimintaa sekä kehittää aktiivisesti palveluidensa laatua ja vaikuttavuutta. (Ehtookoto 2012). Ehtookodon palvelujen piirissä on viikkotasolla n. 340 lempääläistä henkilöä. Palveluiden pääasiallinen tilaaja on Lempäälän kunta.

Ehtookodon palveluiden tuottamisen strategisiin näkökulmiin on kirjattu mm. asukkaiden oman tahdon toteutuminen hoivatyössä, laitoshuollon välttäminen tai siirtäminen mahdollisimman kauas (tulevaisuuteen) sekä ennaltaehkäisevän ja toimintakykyä ylläpitävän toiminnan kehittäminen kannustamalla asukkaita osallisuuteen ja päätöksentekoon. Henkilöstön näkökulmasta strategisiksi tavoitteiksi on asetettu mm. henkilöstön hyvinvointiin panostaminen sekä henkilöstön osaamiseen ja innovatiivisuuteen panostaminen. (Ehtookoto 2013 a & Ehtookoto 2013 b,)

6.1.3 Vaikuttava sirkus –hanke, Tutkivan teatterityön keskus

”Vaikuttava sirkus -hankkeen tavoitteena on lisätä sirkusalan työllisyyttä parantamalla sirkusorganisaatioiden edellytyksiä toimia soveltavan ja sosiaalisen sirkuksen ammattilaisten työnantajina. Hankkeessa järjestetään sirkusopetusta eri puolilla Suomea, kehitetään sirkuksen hyvinvointivaikutusten tutkimiseen käytettäviä menetelmiä, lisätään kuntien ja sirkusten välistä vuoropuhelua, myydään työhyvinvointipalveluja ja järjestetään työseminaareja, joissa tuoteistetaan sirkuksen hyvinvointipalveluita yhdessä sirkusten ja kuntien kanssa sekä tehdään kansainvälistä yhteistyötä.

Vaikuttava sirkus -hanke on Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen osittain rahoittama ESR-hanke. Muita rahoittajia ovat hankkeessa mukana olevat kaupungit: Tampere, Turku, Vantaa, Lempäälä ja Oulu, sekä hankkeen osatoteuttajina toimivat sirkukset: Sorin Sirkus, SirkusUnioni, Sirkus Magenta, Lasten ja nuorten kulttuurikeskus Pii Poo, Oulun Tähtisirkus ja Monitaideyhdistys Piste.

Vaikuttava sirkus -hanke on jatkoa Sosiaalinen Sirkus -hankkeelle (2009-2011). Hanke alkoi 1.11.2011 ja päättyy 28.2.2014. Hankkeen hallinnoijana toimii Tampereen yliopiston Tutkivan teatterityön keskus.” (Vaikuttava sirkus – hanke www-sivut 8.8.2012.)

Hankkeessa toteutettava sirkusopetus osatoteuttajasirkuksissa ja myytävät työhyvinvointipalvelut toimivat vaikutusten tutkimisen aineistona. Lisäksi hankkeessa pyritään keräämään tutkimuskokemuksia myös kansainvälisiltä kumppaneilta. Vaikutusten tutkimiseen tarvittavia menetelmiä kehitetään hankeaikana ja ne julkaistaan hankkeen päättyessä koottavassa loppujulkaisussa. Tutkimuksen toteuttaa Sosiaalikehitys Oy, joka tekee käytännön läheistä tutkimusta asiakkaan tarpeet huomioiden. Tutkimuksia ja selvityksiä varten hankimme aineistoja erilaisilla tutkimusmenetelmillä. (Sosiaalikehitys Oy 2012; Vaikuttava sirkus -hanke www-sivut 8.8.2012.)

6.2 Yhteistyön merkitys Ikäsirkus-projektissa

Tämän kehittämisprojektin onnistumisen edellytyksenä ovat olleet sitoutuneet kumppanit ja saumaton yhteistyö kaikkien toimijoiden välillä. Uusiin toimintaympäristöihin vietävää kulttuuritoimintaa voidaan kehittää parhaiten monialaisella yhteistyöllä, johon jokainen kumppani tuo oma osaamisensa ja tietoa kohderyhmästä ja tavoitteista. Myös rahoittajan motiivi toiminnan toteutukseen on hyvä tunnistaa. Kohderyhmän, toimintaympäristön lainalaisuuksien ja toimintamallien tunteminen on olennaista. Sosiaalisen sirkuksen opetus sujuu parhaiten silloin, kun tilaajataho osallistuu aktiivisesti toimintaan jo suunnitteluvaiheessa. Tilaajatahon toiveet ja kohderyhmän tarpeet on paras kartoittaa jo ideointi- ja suunnitteluvaiheessa. (Hyttinen, Kakko, Karkkola & Åstrand 2011.) Henkilökunnan kiinnostus ja innostus toimintaa kohtaan ja sitoutuminen koko projektin ajaksi mahdollisti toiminnan onnistumisen luontevana osana Ehtookodon arkea.

6.3 Ikäsirkus-projekti ja projektin tavoitteet

Ikäsirkus-projektin varsinainen toiminta toteutettiin 22.8.-17.10.2012 (Liite 1). Ennen varsinaisen toiminnan alkua järjestettiin henkilökunnalle sosiaalisen sirkuksen menetelmävalmennus 15.8.2012. Toiminta toteutettiin Ehtookodon omissa tiloissa.

Projektiin osallistuivat Lempäälään Ehtookodossa asuvat ikäihmiset ja Ehtookodon henkilökunta. Projektin tavoitteena oli toteuttaa mielekäästä ja innostavaa kulttuuritoimintaa toimintaa, joka tukisi osallistujien hyvinvointia monimuotoisesti. Tavoitteena oli synnyttää osallistujissa onnistumisen kokemuksia, uusien asioiden kokeilemistä miellyttävällä tavalla omista lähtökohdista ja yhdessä tekemisen iloa sekä tuoda ikäihmisten ja hoitajien arkeen uusia virikkeitä ja vinkkejä mm. tasapainotaitojen kehittämiseen sekä tukea hoitajien ja asukkaiden vuorovaikutusta (Kulttuurikeskus Pii Poo 2012.).

6.3.1 Projektin osallistujat

Ryhmän koko oli maksimissaan yhteensä 20 henkilöä. Sirkusryhmän muodostivat asukkaat ja osastojen henkilökunta yhdessä. Henkilökunta valitsi osallistuvat asukkaat. Ryhmä kokoontui projektin aikana kahdeksan kertaa, Ehtookodon tiloissa. (Vaalimaa 2012.) Osallistujia työpajakerroilla oli vaihteleva määrä; kuudesta asukkaasta ja kuudesta hoitajasta tai avustajasta aina täyteen 20 hengen ryhmään. Ryhmää ohjasivat kaksi Pii Poon sosiaalisen sirkuksen ohjaajaa. Ryhmän toimintaa osallistuivat myös kaksi ohjaustoiminnan artemiopiskelijää Hämeenlinnan ammattikorkeakoulutusta.

Henkilökuntaa ohjeistettiin valitsemaan osallistuviksi asukkaiksi ensisijaisesti niitä palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen asukkaita, jotka eivät muuten olleet aktiivisia tai joiden uskottiin hyötyvän toiminnasta. Projektin aikana toimintaan osallistui yksitoista 58-94-vuotiasta palvelukeskuksen asukasta sekä yhteensä neljätoista henkilökunnan edustajaa, joista suurin osa oli hoitajia. Myös fysioterapeutti, virikeohjaaja ja harjoittelija Ehtookodon henkilökunnasta osallistuivat toimintaan. Asukkaista valtaosa oli palveluasuntojen asukkaita. Kolme asukasta olivat dementiaosastolla asuvia asukkaita.

Noin puolet osallistui kaikkiin työpajoihin ja esitykseen. Osa oli poissa yhdellä tai kahdella kokoontumiskerralla ja muutama jäi pois loppuesityksestä. Loppuesityksessä esiintyivät seitsemän asukasta ja kahdeksan hoitajaa tai ohjaajaa.

Projektin vastaavana tuottajana toimi Pii Poon toiminnanjohtaja Pilvi Kuitu ja koordinaattorina tuottaja Veera Jukkara. Sosiaalisen sirkuksen ohjaajina toimivat sosiaalisen sirkuksen ja teatteri-ilmaisun ohjaaja Jarmo Skön ja sosiaalisen sirkuksen ohjaaja Marianne Vaalimaa. Projektin aikana työpajoissa toimivat apuohjaajina Pii Poossa työharjoittelussa olleet ohjaustoiminnan artonomiopiskelijat Laura Siitjoki ja Annika Korhonen Hämeenlinnan ammattikorkeakoulutusta. He myös dokumentoivat projektia valokuvaamalla.

Ennen projektin ryhmätoiminnan alkua henkilökunnalle pidettiin valmennus, jossa käytiin erilaisten harjoitteiden avulla läpi sosiaalisen sirkuksen toimintamallia, tavoitteita sekä keskusteltiin osallistujien lähtökohdista projektin osallistumiseen. Koulutuskerran tavoite oli valmistaa ohjaajat ja henkilökunta toimintaan, jotta osallistujat hyötyisivät toiminnasta mahdollisimman paljon. Lisäksi haluttiin kuulla heidän toiveitaan ja odotuksiaan toiminnasta. (Kulttuurikeskus Pii Poo 2012 ja Vaalimaa 2012).

6.3.2 Työpajojen sisältö

Työpajojen runko noudatti Pii Poon sosiaalisen sirkuksen arvoja ja yleisen työpajamallin periaatteita: alkulämmittely, ilmaisutaidon harjoitus, sirkuslajeihin tutustuminen, lajiharjoittelu ja loppurentoutus. Työpajojen aluksi tehtiin vapaaehtoisuussopimus. Siinä sovittiin, että jokainen osallistuu toimintaan oman halunsa mukaan ja voi aina sanoa että ”katselen seuraavan, enkä osallistu nyt”. Sosiaalisen sirkuksen menetelmien lisäksi projektissa käytettiin draamallista tarinaa eli prosessidraaman menetelmää. Jokaiselle työ-

pajakerralle tehtiin ohjaussuunnitelma ja sirkuslajiin liittyvä teemoitus (Liite 1). Osallistujat tutustuivat muun muassa lattia-akrobatiaan, klovneriaan ja jongleeraukseen. Viimeisellä tapaamiskerralla pidettiin yhteinen esitys, johon jokainen osallistuja oli saanut valita itselleen mieluisen, oman esitettävän sirkuslajin ja hoitaja-asukas-parit olivat valmistaneet numeroita. (Vaalimaa 2012.) Esityksen kantavana teemana oli prosessidraamassa syntynyt Pariisi-teema ja sirkustirehtööri Fabion ja Elman rakkaustarina. Ryhmän jäsenet saivat itse päättää, keitä kutsutaan katsomaan esitystä. Esitys oli koottu ilmeikkäästi ja sen valmisteluun ja toteuttamiseen osallistuivat projektin ohjaajat ja osallistujat, niin henkilökunta kuin asukkaatkin, innokkaasti ja paneutuen. Osa hoitajista toi jopa kotoaan esitysrekvisiittaa. (Vaalimaa 2012.).

7 KEHITTÄMISPROJEKTI – SOSIAALISEN SIRKUKSEN VAIKUTUSTEN TUNNISTAMINEN

Kehittämiprojektissa toteutettiin Vaikuttava Sirkus -hankkeen tutkimuskokonaisuutta täydentävä tapaustutkimus. Tutkimuksen tavoitteena oli toiminnan aikaisen vaikuttavuuden elementtien tunnistaminen ja arviointi videoanalyysin menetelmällä. Kehittämiprojektin tavoitteena oli havaintoihin pohjautuen tunnistaa sosiaalisen sirkuksen ryhmätoiminnan vaikutuksia ikäihmisissä Ehtookodon Ikäsirkus-projektin osallistujiin sekä tunnistaa niitä vaikuttavuuden elementtejä ja mekanismeja, joilla vaikutukset syntyvät ja vahvistuvat.

7.1 Kehittämiprojektin työvaiheet

Kehittämiprojekti koostui neljästä päätyövaiheesta

- 1) Ennakkotyövaihe eli aiheen valinta ja rajaus, tutkimusmenetelmän valinta ja kuvaus sekä tausta-aineiston kerääminen
- 2) Dokumenttiaineiston kuvauksen suunnittelu ja toteutus
- 3) Aineiston aukikirjoittaminen ja analysointi
- 4) Tulosten aukikirjoittaminen ja raportointi

7.2 Dokumentointi ja aineisto

Projektin aluksi sain tutkimusluvan tutkimuksen toteuttamiseksi Ehtookodon johtajalta sekä keräsin kuvaus- ja tutkimusluvat projektiin osallistuneilta henkilöiltä. Dokumentoinnin toteutukseen valitsin osallistuvaan havainnointiin perustuvan kuvaustavan. Kuvaustavat ja kuvattavat kohteet valikoituivat projektin edetessä.

7.3 Aineiston keruu - kuvaus, työtavat ja työvaiheet

Aineisto kuvattiin viidellä työpajakerralla yhdellä kameralla käsivaraisesti sekä projektin päätösesityksessä kahdella kameralla, joista toinen käsivaralla ja toinen jalustalla. Kuvauksessa käytettiin kahta eri kameraa; Sony HDR-cx11 ja Canonin HD EOS 550D. Kuvaus kerrat olivat 22. ja 29.8., 19.9., 3. ja 10.10.2012 sekä projektin päätösesityskerta 17.10.2012. Jokaisen kuvauskerran jälkeen siirrettiin ulkoiselle kovalevyllä ja samalla aineiston laatu tarkastettiin.

Kuvaus toteutettiin ilman tarkkaa ennakkosuunnitelmaa, jotta osallistuvan havainnoinnin mukainen ”tilanteessa eläminen” oli mahdollista ja aineisto mahdollisimman autenttista. Toiminnan ja työtapojen havainnoiminen, osallistujien reaktioiden ja toiminnalli-

suuden seuraaminen oli kuvauskohteiden valintojen keskiössä. Eri kuvauskerroilla painotettiin eri harjoitteiden kuvausta. Tässä tavoitteena oli saada käyttökelpoista aineistoa kaikkien sosiaalisen sirkuksen osa-alueiden ja työpajaosoiden toiminnasta. Kuvattavat kohteet, kuvakulmat ja kuvakoot valittiin toiminnan ja kuvauksen aikana. Kuva-aineistoa kertyi kaikkiaan noin viisi tuntia. Suurin osa kuva-aineiston otoksista oli kestoltaan kohtuullisen lyhyitä noin 30 sekunnista kahteen minuuttiin. Tämä johtui kameran rajallisesta muistitilasta ja toiminnan sisällön vaihtelusta. Aineistoon pyrittiin kuvamaan mahdollisimman vähän siirtymiä tai esimerkiksi ohjaustilanteen valmistelua.

Kahden ensimmäisen kuvauskerran jälkeen Pirkanmaan elokuvan läänintaiteilija Tuija Halttunen tutustui kuvattuun aineistoon ja kannusti menemään rohkeasti lähemmäksi vanhusten reaktioita ja kuvaamaan vähemmän yleiskuvaluontoista perusmateriaalia. Kuvaustapa kehittyikin projektin edetessä niin, että aineiston pääpaino siirtyi laajoista yleiskuvista tiiviimpiin lähikuviin.

7.4 Kuvaaja osana ryhmää

Kuvauksen onnistumisen ja todellisten vaikutusten tunnistamisen edellytyksenä oli se, että ryhmä hyväksyi kameran ja kuvaajan läsnäolon. Kuvaus ei saanut häiritä osallistumista tai rajoittaa osallistujien uskallusta heittäytyä toimintaan mukaan. Kuvaan seuraavassa ”minä”-muotoisesti sen, miten edistin ryhmään osallistumistani ja madalsin osallistujien kynnystä olla kuvattavina: ”Esittelin itseni ensimmäisellä kerralla, heti projektin aluksi, osallistujille ja kerroin, että ”aion olla teidän mukana tässä projektissa useilla kerroilla ja minulla on kamera mukana, jolla kuvaan toimintaa lopputyöhön, jossa haluan näyttää maailmalle, mitä mahtavia juttuja voi vanhainkodissakin tapahtua ja kuinka ihania tyyppejä täällä elelee.” Samalla pyysin täyttämään seuraavalle kerralle kuvauslupalomakkeen (liite 2).

Annoin itselleni luvan reagoida ryhmän tilanteisiin kuvaamisen ohessa. Nauroin, hymyilin ja eläydyin työpajojen tapahtumiin sekä otin aktiivisesti kontaktia osallistujiin kuvauksen ulkopuolella. Vastasin ryhmäläisten kysymyksiin, jos he niitä esittivät ja keskeytin kuvaamisen, jos tilanne arvioni mukaan sitä vaati.” Osallistujat ottivat minut lämpimästi osaksi ryhmää ja vain muutamaa irrallista kertaa lukuun ottamatta antoivat kuvata itseään hyvin vapaasti. Kuvaaminen ei tuntunut rajoittavan toimintaan osallistumista. Siirryin välittömästi kuvamaan toisaalle jos kuvattava sanoi tai ilmaisi eleillä tai toiminnallaan haluttomuutensa kuvattavana olemiseen, esimerkiksi käänsi pään pois,

huitaisi kädellä tai lopetti toiminnan. Näin tapahtui kaikkiaan neljästi, mikä on vähän suhteessa kuvauksen määrään.

7.5 Aineiston sisältö

Suurin osa aineistosta näytti jo ensikatselulla käyttökelpoiselta. Materiaali koostui sosiiaalisen sirkuksen menetelmän ja ohjauksen kuvaamisesta sekä osallistujien eli asukkaiden ja hoitajien sirkusharjoittelun, ajatusten, kommenttien sekä heidän keskinäisen vuorovaikutuksen kuvaamisesta. Aineistossa esiintyvät kaikki toimintaan osallistuneet henkilöt; asukkaat, hoitajat, toiminnan ohjaaja ja harjoittelijat. Vaikka kuvauksen aikana pyrin keskittymään asukkaiden toimintaan, kommentteihin ja reaktioihin, ei valmiissa aineistossa ollut rajattavissa materiaalia niin, että keskiössä olisivat vain Ehtookodon asukkaat. Aineistoon tutustuttaessa kävi ilmeiseksi, että toimintaa tarkasteltaessa kaikki toimintaan osallistuvat muodostivat kokonaisuuden, yhteisen yhteisön, jossa jokaisella osallistujalla oli luonteva aktiivinen rooli. Tämän perusteella päädyin tarkastelemaan koko aineistoa ja valitsemaan niitä otoksia ja hetkiä, joissa havaitsin merkityksiä.

7.6 Ikäsirkus dokumentti

Hyvästä aineistosta koostettiin ”sivutuotteena” myös n.17 minuuttinen dokumenttielokuva. Dokumentti ensiesitettiin Vaikuttava sirkus -seminaarissa Vantaalla 7.-8.2.2013. Dokumentin piti alun perin olla noin 5 minuuttia kestävä traileri, mutta lopulta päädyttiin pidempään toiminnan koko kaarta kuvaavaan dokumentaariseen kerrontaan. Dokumentin koostamisesta vastasi työparinani TAMK:n Elokuvan ja television koulutusohjelman leikkaajaopiskelija Pinja Naamanka, joka työskenteli hyvin itsenäisesti yhteisten keskustelujen pohjalta.

Dokumentin tavoitteena oli kuvata innostavasti ja värikkäästi toiminnan mahdollisuuksia ja vaikutuksia. Dokumentti ei ollut osa tutkimustyötä, mutta sen on merkittävä osa opinnäytetyön tuloksia toiminnan esittelyn ja tunnetuksi tekemisen näkökulmasta. Ikäsirkus dokumentti on katsottavissa netissä <http://www.youtube.com/watch?v=ghL9SseNJGU>.

8 ANALYYSI

Aineiston analysointimenetelmä pohjautuu Miles ja Hubermanin aineiston analyysin komponenttien interaktiivisen mallin (Mamia 2009) mukaisen aineiston prosessointimenetelmän, jossa aineiston keräys, aineiston havainnollistaminen, tiivistäminen sekä johtopäätökset etenivät johdonmukaisesti, mutta eri prosessin vaiheet ”keskustelivat keskenään”. Analyysi perustuu videoaineistossa näkyvään toimintaan ja reaktioihin, puheeseen ja äänimaailmaan sekä näistä tehtyihin havaintoihini.

Kuvio 3. Aineiston jalostamisen ja analysoinnin prosessikuvaus.

8.1 Analyysin toteuttaminen

Koko aineisto katsottiin kertaalleen ja sijoitettiin analyysitaulukkoon ja kirjattiin taulukkoon tunnisteina otosten kuvauspäivämäärä, otoksen numero ja kesto sekä toiminnan sisällön pääpiirteet. Näin syntyi kokonais käsitys aineiston laadusta ja määrästä. Lopullisen analysoitava aineisto valikoitui pudottamalla pois ne otokset, jotka eivät olleet sisällöllisesti merkittäviä tai olivat kuvauksellisesti epäonnistuneita tai epärelevantteja toiminnan vaikuttavuuden näkökulmasta; esimerkiksi Ehtookodon rakennuksen ulkokuvat sekä otokset, joissa kamera on jäänyt päälle vahingossa tai pelkästään odottamista tai toiminnan valmistelua, ei lainkaan osallistujia sisältävät otokset. Kaikki otokset, jossa

on havaittavissa osallistujien toimintaa, reagointia, vuorovaikutusta tai yhtä hyvin vetäytymistä tai toimeettomuutta muodostavat aineiston. Tässä työssä niitä otoksia kutsutaan ”hyväksi aineistoksi”.

8.2 Analyysitaulukko

Hyvän aineiston taulukoinnin tavoitteena oli tunnistaa ja muodostaa aineiston todellisten tapahtumien, reaktioiden, puheen abstrahoinnin perusteella yhdistävät käsitteistöt ja niistä johdetut ala-, ylä- ja pääluokat (Tuomi & Sarajärvi. 2009, 112).

Analyysitaulukko koostuu kuvamateriaalin tunnistamisen osiosta, toiminnan kuvaus eli pelkistysosioista ja analyysiosioista. Taulukossa (Liite 2) vasemmalta oikealle on kirjattu kuvauspäivämäärä (PVM), otoksen tunnistamiseksi numero (NR), otoksen kokonaiskesto, sisältö, pelkistys, alaluokka, yläluokka ja pääluokka.

Lopullisessa analyysitaulukossa hyvä aineisto ja niistä johdetut päätelmät jäsenettiin seuraavasti (Taulukko 1):

- Aineistossa näkyvän toiminnan ja ilmaisujen tiivis kuvaus eli **SISÄLTÖ**
- **PELKISTYS** eli tiivistysten käsitteellistäminen eli klusterointi
- Toiminnan olennainen sisältö, toiminnan tapahtumat ja toimintatapojen merkitykset **ALALUOKKA**
- Merkitysten jäsentäminen havaittuihin vaikutuksiin **YLÄLUOKKA**
- Yläluokan vaikutusten tiivistäminen laajempiin vaikuttavuuden ulottuvuuksiin eli **PÄÄLUOKKA**.

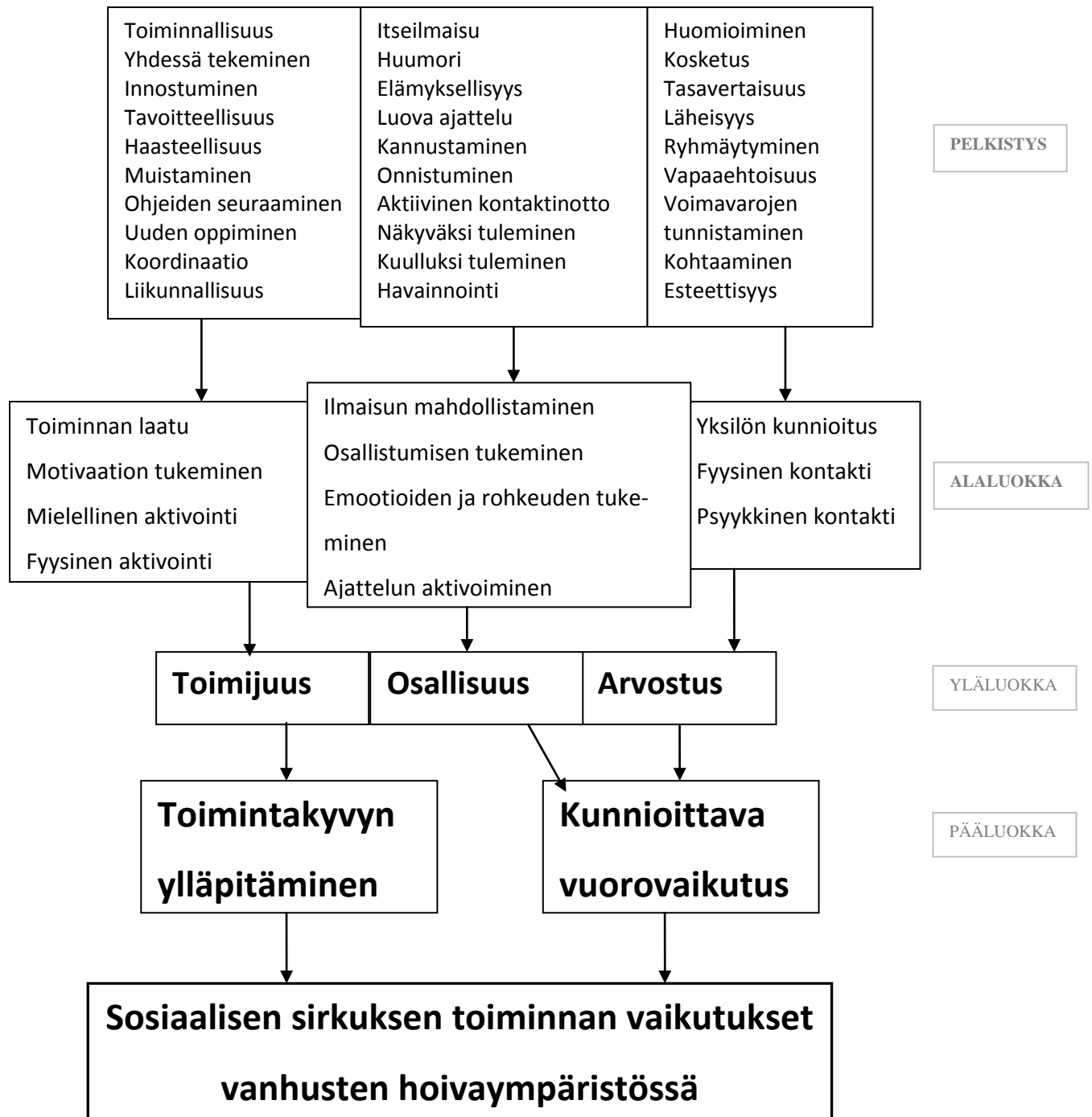
Taulukko 1. Aineiston klusterointi ja abstrahointi sosiaalisen sirkuksen toiminnan vaikutuksista

PELKISTYS	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
Toiminnallisuus Yhdessä tekeminen Innostuminen Tavoitteellisuus Haasteellisuus Uuden oppiminen Muistaminen Ohjeiden seuraaminen Koordinaatio Liikunnallisuus	Toiminnan laatu Motivaation tukeminen Mielellinen aktivointi Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen	Sosiaalisen sirkuksen toiminnan vaikutukset vanhusten hoivassa
Itseilmaisu Huumori Elämyksellisyys Luova ajattelu Kannustaminen Onnistuminen Aktiivinen kontaktinotto Näkyväksi tuleminen Kuulluksi tuleminen Havainnointi	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen Ajattelun aktivoiminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus	
Tasavertaisuus Vapaaehtoisuus Voimavarojen tunnistaminen Esteettisyys Huomioiminen Kosketus Läheisyys Kohtaaminen Ryhmäytyminen	Yksilön kunnioitus Fyysinen kontakti Psyykinen kontakti	Arvostus		

9 TULOKSET

9.1 Sosiaalisen sirkuksen toiminnan vaikutukset osana vanhusten hoivaa

Aineistoanalyysissä sosiaalisen sirkuksen toiminnan vaikutusten pääluokiksi yhdistyivät toimintakyvyn tukeminen ja kunnioittava vuorovaikutus. *Toimintakyvyn tukeminen* -pääluokka rakentui yläluokasta *Toimijuus* ja *Kunnioittava vuorovaikutus* -pääluokka yläluokista *Osallisuus* ja *Arvostus* (Taulukko 1). Sosiaalisen sirkuksen ryhmätoiminnan monimuotoisuus todentui aineistoanalyysissä alaluokkien runsautena.

Kuvio 5. Sosiaalisen sirkuksen toiminnan vaikutusten analyysikaavio

9.2 Toimintakyvyn tukeminen ja toimijuus

Toimintakyvyn tukemisen pääluokka koostui toimijuuden yläluokasta. Toimijuus rakentui useista eri alaluokista; toimijuuden eri ulottuvuuksista ja näkökulmista aina toiminnan sisällön laadusta, motivointiin ja aktivointiin.

Alaluokan käsitteet jakautuivat seuraavasti:

- 1) toiminnan laatu eli toiminnallisuus
- 2) motivaation tukeminen eli innostuminen, yhdessä tekeminen, tavoitteellisuus, haasteellisuus ja uuden oppiminen
- 3) mielellinen aktivointiin eli muistamiseen ja ohjeiden seuraamiseen
- 4) fyysiseen aktivointiin eli liikunnallisuuteen ja koordinaatioon.

”Kovasti jännittää

se esiintyminen.”

-asukas

9.3 Kunnioittava vuorovaikutus

Kunnioittavan vuorovaikutus koostui osallisuuden ja arvostuksen yläluokista.

9.3.1 Osallisuus

Osallisuus rakentui niin ikään useasta eri käsitteestä, joissa korostui osallisuuden eri näkökulmat. Osallisuuden alaluokan käsitteet jakautuivat seuraavasti:

- 1) Ilmaisun mahdollistaminen eli itseilmaisu, näkyväksi tuleminen ja kuulluksi tuleminen
- 2) Osallistumisen tukeminen eli kannustaminen ja aktiivinen kontaktinotto
- 3) Emootioiden ja rohkeuden tukeminen eli onnistuminen, huumori ja elämyksellisyys
- 4) Ajattelun aktivointi eli havainnointi ja luova ajattelu

9.3.2 Arvostus

- 5) Yksilön kunnioitus eli tasavertaisuus, vapaaehtoisuus, voimavarojen tunnistaminen ja huomioiminen
- 6) Fyysinen kontakti eli kosketus ja läheisyys
- 7) Psyykkinen kontakti eli kohtaaminen, esteettisyys ja ryhmäytyminen

”Meitä ei saa heittää pois,

että menhän ämmä siitä.”

-asukas

10 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää sosiaalisen sirkuksen ryhmätoiminnan vaikutuksia vanhusten hoivayksikössä. Analyysin tulosten pohjalta voidaan sanoa, että sosiaalinen sirkus on rikasta, kunnioittavaa ja vuorovaikutteista toimintaa, joka tukee osallistujien toimintakykyä. Toiminnan laatu, menetelmät ja harjoitteet muodostavat luontevan kokonaisuuden, joka tukee osallistujien motivaatiota, fyysistä ja psyykkistä aktiivisuutta, osallistumista ja ajattelua. Toiminta mahdollistaa osallistujien itse- ja tunneilmaisun ja tarjoaa monimuotoisia mahdollisuuksia yksilöä kunnioittavaan kohtaamiseen, jossa psyykkinen ja fyysinen kontakti voivat toteutua tasavertaisesti vapaaehtoisuuteen perustuen. Toiminnan tavoitteellisuus, haasteellisuus, liikunnallisuus tukevat osallistujien toimintakykyä ja innostavuus sekä yhdessä tekeminen motivoivat toiminnallisuuteen.

Oleennaista työn onnistumisen kannalta oli aineiston keruumenetelmä. Osallistuva havainnointi ja toiminnan videointi mahdollistivat autenttisiin hetkiin palaamisen sekä monimuotoisen toiminnan havainnoinnin eri näkökulmista eri katselukerroilla. Aina vaikutusten olennaisin elementti ei auennut ensikatselulla, vaan vaati analyttistä katse-
lua ja pohdintaa. Aineiston analyysissä haasteena oli rajata jo ennalta tiedettyyn ja koettuun tietoon perustuvat havainnot ja arkihavainnot todellisten analyttisten havaintojen ulkopuolelle (Vilkkä 2006, 11).

10.1 Yhteisön merkitys toiminnan onnistumisessa

Toiminnan onnistumisen kannalta oli merkittävää, että osallisuuden ja arvostuksen kokemus leikkasi läpi koko toiminnan ja kaikki mukana olijat sitoutuivat toimintaan parhaalla mahdollisella, itselleen soveltuvalla tavalla. Turvallinen ja kunnioittava ilmapiiri sekä vapaaehtoisuuteen perustuva osallistuminen mahdollistivat yllättävätkin onnistumiset ja kokeilut. Hoitajien ja asukkaiden muodostama sirkusryhmä toimi parhaimmillaan yhteen hiileen puhaltavana lämminhenkisenä yhteisönä, jossa oli eri-ikäisiä miehiä ja naisia. Ohjaajien roolina oli toiminnan ohjauksen osana ylläpitää sallivaa ja innostavaa ilmapiiriä sekä kannustaa osallistumiseen.

***”Ihan upeeta saada tutustua
tämmöisiin ihaniin ihmisiin!”***

- sirkusohjaaja

Hyvin merkityksellisenä välittyi henkilökunnasta huokuva innostus ja kokeilunhalu, joka tuntui rohkaisevan myös asukkaita kokeilemaan ja toimimaan. Rauhallisen ja tunnustelevan jopa epäilevän alun jälkeen osallistujat tuntuivat lähes riehaannuttavan toinen toisensa kokeilemaan uusia temppuja ja lajeja. Tämä korostui erityisesti klovneria ja akrobatia työpajakerroilla, joiden haasteellisuus olisi hyvinkin voinut säikäyttää ja estää osallistumisen. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan koko ryhmä heittäytyi tekemisen imuun ja synnytti uuden oppimista, elämyksiä ja paljon naurua. Koko yhteisön tuki välittyi toiminnassa. Ehtookodon henkilökunta oli tietoinen projektista ja tuki toiminnan onnistumista muun muassa auttaen käytännön järjestelyissä. Erityisen tärkeää oli palvelukeskuksen johtajan arvostus ja tuki toiminnalle.

***”Teillä taisi olla aika mukavaa
kun teitte tätä?”***

- palvelutalon johtaja

10.2 Vaikutusten syntyminen

Sirkustaiteen luoma salliva, kokeileva ja innostava ilmapiiri luo mahdollistavan alustan onnistumisille ja osallisuudelle. Toiminnan aikana vaihtelevat ryhmäytymisen ja yhteisöllisyyden, sirkuslajien oppimisen ja kokeilun, luovuuden ja itseilmaisun sekä toiminnallisuuden tavoitteiden pohjalta suunnitellut harjoitteet. Ikäsirkus toimintaa läpileikkaavilla, ennakkoon asetetuilla tavoitteilla (vrt. 6.3), ohjauksen ennakkosuunnittelulla, sirkuslajien ja harjoitteiden huolellisella valinnalla ja toisaalta toiminnan aikaisella sensitiivisellä soveltamisella näyttäisi olevan merkittävä yhteys vaikutusten syntymiselle. Sirkusohjaajien toimintatavat, menetelmäosaamien, havainnointi- ja reagoitiherkkyys,

kyky ottaa ryhmän jäsenet huomioon yksilöinä sekä tukea ja kannustaa jokaista yksin ja yhdessä, näyttäytyi merkityksellisenä aineistoa läpikäydessä. Tavoitteellisen ja suunnitelmallisen ohjauksen ja harjoitteiden seurauksena syntynyt vuorovaikutuksellinen, usein ennakoimaton toiminta ja osallistujien väliset kohtaamiset muodostivat toiminnan ainutlaatuisen ytimen.

”Sinä olet kaunis pariisitar.”

-hoitaja asukkaalle

Toimintakokonaisuutta tarkasteltaessa yläluokkien (toimijuus, osallisuus ja arvostus) vaikutusten välinen suhde näyttöäytyi sitovana ja mahdollistavana. Analyysia oli kuitenkin mahdollista havaita toiminnanaikaisia eroja vaikutusten merkitysten välillä. Esimerkiksi projektin päätösesityksen otoksissa oli nähtävissä kaikkien yläluokkien; arvostuksen, osallisuuden ja toimijuuden elementtejä. Pohdinnassani havaitsin kuitenkin, että päätösesityksen merkittävin vaikutus oli toimijuus. Toimijuuden toteutumisen kautta osallistujat olivat myös osallisia ja saivat arvostusta. Usealla työpajakerralla toistuneessa ”Suihku”- loppurentoutusharjoituksen aikana kunnioittava vuorovaikutus; arvostus, luonteva kosketus ja läheisyys osallistujien välillä rohkaisivat toiminnallisuuteen. Voidaankin sanoa, että vaikuttavuuden elementit parhaimmillaan vaihtelivat toiminnan sisällä ja mahdollistivat kaikkien ala- ja yläluokissa kirjattujen vaikutusten syntymisen yli luokkarajojen. Toiminnallisuus luo toimijuutta, toimijuus osallisuutta ja osallisuus arvostusta ja päinvastoin.

***”Keskiviikot ei tunnu työpäiviltä
kun on sirkus.”***

-hoitaja

10.3 Luotettavuus ja eettisyys

Aineiston keruun aikana koetut henkilökohtaiset tunteet vaikuttavat aluksi tapaan nähdä ja havainnoida aineistoa. Toiminnan aikana koetut liikituksen ja innostuksen hetket palasivat analyysia tehdessä voimakkaina mieleen. Ikäsirkus-toiminnan tuttuus ja toiminnan suunnittelussa mukana oleminen korostivat niin ikään tarvetta käydä läpi tutkimusaineistoa erittäin kriittisesti ja palata kuva-aineiston hetkiin ja tapahtumiin yhä uudelleen. Hiljalleen havaintojen tietoisuus ja analyttisyys lisääntyi ja kirjaaminen ja taulukointi tuki kykyä irrottaa havainto omasta kokemusmaailmasta.

Tutkimustulosten soveltuvuudesta vastaavanlaisen toiminnan tarkastelussa tulee huomioida toiminnan laatuun liittyvät tekijät. Voidaan olettaa, että tämän tutkimuksen tulosten mukaisia vaikutuksia syntyy sosiaalisen sirkuksen toiminnassa ja taidelähtöisessä toiminnassa, silloin kun toiminta on suunniteltu ja toteutettu ammattimaisesti, eettisesti ja laadukkaasti.

Tutkimuksen eettisyys varmistettiin toiminnan alussa kertomalla osallistujille tutkimuksen tarkoituksesta ja toteutustavoista sekä keräämällä kaikilta osallistujilta sekä palvelutalon johdolta kirjalliset tutkimus- ja kuvankäyttöluvat. Aineiston kuvaamisen aikana osallistujat saattoivat jatkuvasti havaita olevansa kuvattavina ja ilmaista haluttomuutensa kuvattavana olemiseen. Tutkimusaineistoa käsiteltiin suullisesti kerrotun ja kirjallisten lupien mukaisilla tavoilla. Analyysissa keskityttiin rajatusti sosiaalisen sirkuksen toiminnan aikaisten vaikutusten tunnistamiseen. Tutkimusaineistossa, analyysissä ei tässä kirjallisessa raportissa kuvata yksilöidysti osallistujien taustoja eikä henkilökohtaisia ominaisuuksia, kuten sairauksia tai rajoitteita. Osallistujien tunnistettavuus yleisesti ei ollut eettisesti kriittinen tekijä koska aineistosta tehtiin joka tapauksessa julkinen dokumentti. Dokumentti esitettiin projektiin osallistuneille 10.4.2013 ja sen laajempaa julkaisua varten saatiin sopimuksen mukaiset luvat Ehtookodon johtajalta.

10.4 Tutkimuksen hyödynnettävyys

Tutkimuksesta saatua tietoa voidaan hyödyntää hoivapalvelujen suunnittelun ja laadun kehittämistyössä sekä kulttuuri- ja hoiva-alojen yhteisen argumentoinnin ja yhteistyön kehittämisessä yleensä. Tutkimus määrittelee laadullisia elementtejä ja sanoittaa sosiaalisen sirkuksen ja taidelähtöisen toiminnan vaikutuksia sekä synnyttää perusteluja toiminnan tuottamiselle ja rahoittamiselle. Tutkimuksesta saatua tietoa voidaan hyödyntää

myös kulttuuri- ja hoiva-alojen koulutuksen sisältöjen kehittämisessä sekä täydennyskoulutuksen järjestämisessä ja kehittämisessä.

Opinnäytetyön osana syntynyt dokumenttielokuva mahdollistaa ikäsirkustoiminnan laajemman esittelyn sekä synnyttää ymmärrystä ja oivalluksia toiminnan mahdollisuuksista. Dokumenttielokuvaa, kirjallista analyysia ja sen tuloksia on mahdollista hyödyntää rinnan toistensa tukena.

11 LOPUKSI

Sosiaalisen sirkuksen rantautuminen Suomeen on tuonut taidelähtöisen toiminnan kentälle uuden innostavan menetelmän, jonka toiminnan aikaiset positiiviset vaikutukset osallistujiin ja yhteisöön näyttävät olevan monimuotoisia ja niiden suunnitelmallinen, osaamiseen perustuva tavoittelemine ja synnyttäminen mahdollista.

Omien havaintojeni mukaan sosiaalisen sirkuksen toiminnan hetkiä ja vaikutuksia voisi kuvata arkikielellä vaikkapa seuraavasti:

Sosiaalinen sirkus on sitä, että voi kertoa vitsejä niin, että joku nauraa. Voi yrittää, onnistua ja oppia jotain uutta. Tulee huomatuksi. Saa sanoa ääneen ja tulee kuulluksi. Saa vastustella ja tulla kuitenkin houkutelluksi mukaan. Tuntee, että on olemassa yksin ja yhdessä juuri sillä hetkellä. Saa oivaltaa ja sanoo ääneen jotakin, jonka ansiosta muut nostelevat kulmakarvojaan ja hymistelevät. Saa ihailua. Voi tanssia valssia nuoren miehen kanssa keskiviikkoisena iltapäivänä. Voi aiheuttaa kuiskuttelua: ”Oho, en olisi ikinä uskonut että tuo pystyy tuohon!”. Saa yrittää, epäonnistua ja olla välittämättä siitä. Voi sanoa, että ”minua ei tämmöset hommat kuulkaa kiinnosta”. Saa päättää itse. Tulee halatuksi pitkästä ajasta ja nauraa itselle ja toisille vedet silmissä.

Markku Hyypän tutkimusten mukaan kulttuurinen aktiivisuus ja etenkin taiteen ja kulttuurin harrastaminen porukalla pidentää ihmisen eliniän ennustetta arviolta kahdella vuodella ja vaikuttaa myös loppuelämän laatuun myönteisesti (Hyypä 2013). Yhteisöllinen taidetoiminta tekee näkyväksi ja eläväksi. Taidelähtöinen toiminta avaa uusia mahdollisuuksia, synnyttää yhteisiä elämyksiä ja uusia muistoja ja parhaimmillaan vie seikkailuihin silloinkin kun näyttää, että ei ole mitään muuta kuin tappavan tylsä, televisio-ohjelmien ja ruokailujen rytmittämää hahmoton arki tai vaikkapa hiljalleen elämään hiipinyt yksinäisyys. Hurmaavaa 84-vuotiasta akrobaatti-rouvaa siteeraten ”kun on sirkuksessa voi aina unohtaa, että on sairautta”. Käänteisesti voidaan olettaa, että jos kulttuuriseen yhteistoiminnalliseen osallisuuteen ei ole mahdollisuutta, voi ihminen huommin, on yksinäisempi, sairaampi, onnettomampi, aloitekyvyttömämpi ja kokee vähemmän arvostuksen tunnetta itseensä ja toisiin.

Taidelähtöisen toiminnan merkitystä ei tule tulkita kuitenkaan ”kulttuurihoivaksi”, jota tuotetaan vanhusväestön täsmälääkkeeksi. Toiminta mahdollistaa uudenlaisen yhteisöllisyyden, vuorovaikutuksen ja arvostuksen syntymisen sekä synnyttää elämyksiä, ymmärrystä ja ajatuksia kaikkiin toimintaan osallistuviin henkilöihin; vanhuksiin, ohjaajiin, hoitajiin ja toimintaa seuraavaan yleisöön. Toiminnan ytimessä on taide ja ihmisestä kumpuava taiteellinen ilmaisu, jonka seurauksia ja tuotoksia ei voi eikä tule yksiselitteisesti ennustaa.

Nyt on vain ymmärryksen lisääntymisen, rakenteiden ja rahoituksen syntymisen kysymys, miten tätä osaamista ryhdytään hyödyntämään laajasti eri toimialojen palveluiden rikastuttajana ja suomalaisen hyvinvoinnin osana.

”Kuule. Ei meidän tarvitse muuttua sirkuksen kaltaisiksi vaan sirkuksen pitää muuttua meidän kaltaisiksi!”

-asukas opinnäytetyön tekijälle

LÄHTEET

- Eduskunta. 2012. Laki Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista. Luettu 8.5.2013 [online] http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/ev_162_2012_p.shtml
- Ehtookoto. 2012. Luettu 16.8.2012 [online] <http://www.ehtookoto.fi/>
- Ehtookoto. 2013 a. Ehtookodon strategiakartta. Sähköinen aineisto. Toimitettu 2.5.2013.
- Ehtookoto. 2013 b. Ehtookodon hyvän hoivan kriteerit. Sähköinen aineisto. Toimitettu 2.5.2013.
- Engström, A. 2013. Taide ja kulttuuri vanhustyössä. Osaattori ja Lasipalatsin mediakeskus Oy. Helsinki.
- Heikkinen, E. & Marin, M. 2002. Vanhuuden voimavarat. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Vammala.
- Hyttinen, H. Kakko, S-C., Karkkola, P., Åstrand, R. 2011. Sosiaalisen sirkuksen hyvien käytäntöjen opas. Tutkivan teatterityön keskuksen julkaisuja. Tampere
- Hyyppä, M. 2013. Kulttuuri pidentää ikää. Kustannus Oy Duodecim. Helsinki.
- Karisto, A. 1984. Hyvinvointi ja sairauden ongelma. Kansaneläkelaitoksen julkaisuja M:46. Helsinki.
- Kakko, S-C. 2011. Sosiaalisen sirkuksen hyvien käytäntöjen opas. Artikkelit s. 8-9. Tampere: Tutkivan teatterityön keskuksen julkaisuja.
- Kangasharju, A. 2008. Tuottavuus osana tuloksellisuutta. Kuntaliiton verkkojulkaisu. [Luettu 10.5.2013]. <http://www.vatt.fi/file/personal/kangasharju/tuottavuus%2520osana%2520tuloksellisuutta.pdf>
- Kuitu, P. 2011. Taidelähtöisen toiminnan hyvinvointivaikutusten arviointi ja mittaaminen argumentoinnin näkökulmasta. TAMK. Opinnäytetyö.
- Kuitu, P. 2012. RAI-Sirkus projektiraportti. Kulttuurikeskus Pii Poo/ Tampereen kaupungin Laitoshoito.
- Kuntaliitto. Kulttuuri Sisu - Kulttuuri kohti 2020-lukua. Kuntaliitto. Luettu 2.5.2013 [online] <http://www.kunnat.net/fi/haku/sivut//results.aspx?k=kulttuuri%202020>
- Kulttuurikeskus Pii Poo. 2012. Ikäsirkus –projektisuunnitelma/ Ehtookoto. Lempäälä.
- Karjalainen, P. 2012. Toimintaympäristön huomioiminen ja tapauskohtainen arviointi. THL. Esitelmä. Ennakoimalla tuloksiin –arviointifoorumi, Suomen sosiaali- ja terveys ry. 5.6.2012. Helsinki.

Lamminiemi, T. & Nurminen, K. 2008. Pitkäaikaisessa laitoshoidossa ja ympärivuorokautisesti tuetun palveluasumisen piirissä olevien vanhusten koettu elämänlaatu. Gerontologian ja kansan terveyden pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Terveystieteiden laitos

Lehtovirta, M. & Varho, J. (toim.) 2010. Taidetta ikä kaikki – Selvitys ikäihmisten hoivayhteisöjen kulttuuritoiminnasta Helsingissä. Helsingin kulttuurikeskus. Helsingin kaupunki.

Liikanen, H-L. 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia - ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1. Helsinki.

Liikanen, H-L. 2003. Taide kohtaa elämän: Arts in Hospital -hanke ja kulttuuritoiminta itäsuomalaisien hoitoyksiköiden arjessa ja juhlassa. Helsinki. Suomen Mielenterveysseura, SMS-tuotanto.

Mamia, Tero 2009 Sosiaalitutkimuksen kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät –luentomateriaali. Tampereen Yliopisto. Pori. Laadullisen tutkimuksen aineistot (jatkuu) ja analyysin perusteita. Luettu 14.8.2012 [online]
http://www.uta.fi/~tm47874/opetus/pori/kvali2009_3.pdf.

Moilanen, T. Ojasalo K. Ritalahti J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. uudenlaista osaaamista liiketoimintaan. Helsinki, WSOY.

Opetusministeriö. 2009. Vaikuttavuusindikaattorit kulttuuripolitiikan tietopohjan vahvistajina, Opetusministeriön julkaisuja 2009:57
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm57.pdf?lang=fi>

Sihvola, T. 2013. Voimaa taiteesta. Artikkelit s. 13-14. Tutkivan teatterityön keskus. Tampere.

Sosiaalikehitys Oy, Tutkimus ja selvitystyö. Luettu 16.8.2012. [online]
<http://www.sosiaalikehitys.com/palvelut/tutkimus-ja-selvitystyoe>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste. Luettu: 4.1.2013.[online]. ISSN=1798-5137. Helsinki: Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/til/vaenn/index.html>

Talousarvioesitys. 2013. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
http://www.minedu.fi/OPM/Linjaukset_ ja_ rahoitus/talousarviot/talousarvioasiakirjat_2013/liitteet/OKMn_TAE_2013.pdf Luettu 2.5.2013. Luettu 2.5.2013 [online]

Taideteollinen Korkeakoulu. Virtuaali Yliopisto, Empiirisen aineiston kerääminen/Havainnoivat tutkimustavat. Luettu 24.4.2013. [online].
http://www.uiah.fi/virtu/materiaalit/tuotetiede/html_files/1362_emiir.html#vaphav

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi

Vaikuttava sirkus – hanke. Hankekuvaus. Luettu 08.08.2012 [online]
<http://www.vaikuttavasirkus.fi/index.php?page=hankekuvaus>

Vaikuttava sirkus – hanke. Vaikutusten tutkiminen. Luettu 08.08.2012. [online]
<http://www.vaikuttavasirkus.fi/index.php?page=vaikutusten-tutkiminen>

White, M. 2009. Arts in development in community health. Radcliffe Publishing. Oxford.

Voimaa taiteesta. 2013. Tutkivan teatterityön keskus. Toim. Malte-Colliard, K & Lam-po, M. Tampereen yliopisto. Knuutila Tammisto.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Åstrand, R. 2011. Sosiaalisen sirkuksen hyvien käytäntöjen opas. Artikkelit s. 96-98. Tutkivan teatterityön keskuksen julkaisuja. Tampere.

Vaalimaa, M. 2012. Toimintaraportti: Pii Poon Ikäsirkus. Haaga Helia, täydennyskoulu-tuksen projektin loppuraportti.

Ylä-Outinen, T. 2012. Ikäihmisten arki – Kotona asuvien ja palvelutaloon muuttaneiden ikäihmisten kertomuksia jokapäiväisestä elämästä. Itä-Suomen yliopisto Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Kuopio. Luettu 18.5.2013. [online]
http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0974-9/urn_isbn_978-952-61-0974-9.pdf

Liite 1. Ikäsirkus projektin ohjaussuunnitelma ja sisällöt (Vaalimaa, M. 2012)

1(2)

IKÄSRISKUS TYÖPAJASISÄLLÖT**Valmennus:****pvm ja klo:** 15.8.2012 14.30-16.30**Tavoite:** Uusia tasapainoiluhaasteita, keskustella sisällöstä ja mahdollisista uusista näkökulmista toimintaan**Tuntisuunnitelma:** Alkupiiri (soittoääni, kättelyt) välineharjoittelu (renkaat, yksipyöräinen, wawago, rola bola, tuolirola)**1. kerta:****pvm ja klo:** 22.8.2012 13.00-14.30**Tavoite:** Laittaa sirkustelu käyntiin! Tutustuminen**Tuntisuunnitelma:** Alkupiiri (Pallonvieritys, mitä sirkustelulta odotetaan? Sirkuskuvat, mitä näkyy?) Lämmittely (pallolla tasapainoilu) Välineharjoittelu (palloneidot) Rentsu (suihku) Loppupiiri (mikä fiilis)**2.kerta:****pvm ja klo:** 29.8. 13.00-14.30**Tavoite:** Jatkaa sirkuslajeihin tutustumista, Untamon vierailu ja draamasisällön aloitus**Tuntisuunnitelma:** Alkupiiri (Pallonvieritys, missä olen hyvä, sirkusrytmi) Untamo tuo kirjeen, kirjoitetaan Fabiolle. Välineharjoittelu (kaikki loput välineet, esittely ja harjoittelu) miniesitykset, suihkurentsu ja loppufiilispiiri.**3.kerta:****pvm ja klo:** 5.9. 13.00-14.30**Tavoite:** Tasapaino ja Fabio saapuu, tarina jatkuu..**Tuntisuunnitelma:** Alkupiiri (nimet, mitä viimeksi, mitä tänään), Fabio saapuu (kertoo rakkaustarinansa), miniesitykset tarinasta, tasapainoharjoittelu (tuolirola, rola, wawago, jumppapallot, mamonuora) + välineet, rentsu (valssi)

2(2)

4.kerta:**pvm ja klo:** 12.9 13.00-14.30**Tavoite:** Tutustua akrobatiaan**Tuntisuunnitelma:** Alkupiiri (mitä kuuluu?) Elma saapuu (kertoo kaipaavansa Fabiota ja on kuullut että hän on ollut lähistöllä, lähtee toiveikkaana etsimään.) Yhteiskuva Fabion ja Elman treffeistä. Sokkojen tanssi. Akrobatia –pyramidit. Rentoutus (suihku) Loppupiiri.**5.kerta:****pvm ja klo:** 19.9 13.00-14.30**Tavoite:** Pelleillä - Klovneria**Tuntisuunnitelma:** Alkupiiri (nimi ja kaverin kehuminen) Lämpö: sirkusrytmi, Fabion ja Elman kortti ja lahja (klovninenät, Fabio etsii klovneja sirkukseensa) Nenät pussukasta, keskustelua: Mitä klovnit on? Klovnin tunteet, mitä tekee, kuinka toimii? Hatut. Kromlo, välineimpro, pienryhmissä koe-esiintymiset ammattilaisryhminä (maa, kulkuväline) Rentoutus-suihku ja loppupiiri.**6.kerta:****pvm ja klo:** 3.10 13.00-14.30**Tavoite:** Kasata esitys**Tuntisuunnitelma:** Alkupiiri (nimi ja mikä jännittää?), lämmittely (sirkusrytmi) puhutaan esityksestä (valitaan lajit, harjoitellaan numerot, rentoutus ja loppupiiri.**7.kerta:****pvm ja klo:** 10.10, 13.00-14.30**Tavoite:** Kenraaliharjoitus**Tuntisuunnitelma:** Alkupiiri (rento asento), esityksen rakenne ja sisältö, harjoittelu, puvustus, suihkurentoutus**8.kerta:****pvm ja klo:** 17.10, 13.00-14.30**Tavoite:** Esitys**Tuntisuunnitelma:** Lavan valmistelu, esiintyjien puvustus ja maskeeraus, esitys ja loppukiitokset

Liite 2. Kuvaus- ja kuvankäyttölupa/ Ikäsirkus osallistujille

KUVAUS- JA KUVANKÄYTTÖOIKEUSSUOSTUMUS

Osallistujan status (esim. asukas, hoitaja, ohjaaja): _____

Nimi: _____

osallistuu Ehtookodossa järjestettävään **Ikäsirkus-projektiin**. Toiminta on osa Vaikuttava sirkus - hanketta. Toiminnan toteuttaa Kulttuurikeskus Pii Poo.

Pilvi Kuitu tekee toiminnasta ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon lopputyönsä Tampereen ammatti- korkeakoulun mediatuottamisen koulutusohjelmaan. Lopputyötään varten hän kuvaa video- ja kuvatallenteita toiminnasta ja osallistujien arjesta Ehtookodossa.

Kuvia ja muita tallenteita käytetään toiminnan vaikuttavuuden analysoinnin aineistona sekä niistä tehdään julkisesti esitettävä kooste/ dokumentti. Materiaalia voidaan käyttää lopputyön lisäksi Ehtookodon, Vaikuttava sirkus -hankkeen ja Kulttuurikeskus Pii Poon tiedotuksessa, viestinnässä ja markkinoinnissa. Viestintä kanavia voivat olla mm. lehtiartikkelit, julkaisut ja julisteet, mainokset, radio-, tv- ja internetjulkaisut. Julkaistavan aineiston hyväksyvät ennakkoon Pilvi Kuitu ja Ehtookodon edustaja yhdessä.

Pilvi Kuitu, Ehtookoto ja Kulttuurikeskus Pii Poo sitoutuvat levittämään materiaalia vain asiaan kuuluvissa yhteyksissä.

Kuvattavan tai hänen valtuuttaman henkilön tulee allekirjoittaa tämä suostumus ko. henkilön kuvaamisesta ja kuvien sekä mahdollisten haastattelujen käyttämisestä.

Suostun, että minua saa kuvata Ikäsirkus-toiminnan osallistujana ja että kuvia saa käyttää tässä luvassa kuvatulla tavalla ilman korvausta.

Aika ja paikka:

Allekirjoitus:

Muuta:

Tiedoksi/kommentteja

Liite 3 Analyysitaulukko, Hyvä aineisto

PVM	Nr.	Kesto	Sisältö	PELKISTYS	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
22.8.	27	08:10,0	Jonkkaharjoittelua, pallotasapaino, heittoja	Toiminnallisuus, Koordinaatio, Liikunnallisuus, Tavoitteellisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
22.8.	27		Milltäs nyt tuntuu, oma temppu - keksi oma temppu, kehuminen, onnistuminen ja epäonnistuminen	Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
22.8.	28	00:31,0	Omia temppuja, kokeilu, kehuminen	Toiminnallisuus, Yhdessä tekeminen, Tavoitteellisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
22.8.	29	01:04,0	Rauni heittää jonkkapalloa sinnikkäästi, pallo tipuu ja Rauni nostaa pallon lattialta vaikka on vaikeaa	Koordinaatio, Liikunnallisuus, Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	8	00:34,0	Rytmiharjoitus	Toiminnallisuus Koordinaatio, Yhdessä tekeminen, Tavoitteellisuus, Ohjeiden seuraaminen	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Mielellinen aktivointi Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	9	00:26,0	Rytmiharjoitus ja sirkusliikkeet, ohjeiden kuuntelu	Tavoitteellisuus, Haasteellisuus, Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Mielellinen aktivointi Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	10	05:53,0	Rytmiharjoitus ja sirkusliikkeet, ohjeidenkuuntelu (monta muistettavaa), ankaraa yrittämistä	Toiminnallisuus, Yhdessä tekeminen, Tavoitteellisuus, Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Mielellinen aktivointi Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	11	01:26,0	Sirkusvälineiden esittely	Uuden oppiminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	12	00:13,0	Sirkusvälineet ja kokeilua diapolo, kolkeilua, kannustusta	Uuden oppiminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus, Yhdessä tekeminen, Innostuminen, Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Mielellinen aktivointi Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	13	00:38,0	Sirkusvälineet ja kokeilu poi	Uuden oppiminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus, Yhdessä tekeminen. Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Mielellinen aktivointi Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	14	00:42,0	Sirkusvälineet ja kokeilu renkaat	Uuden oppiminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus, Yhdessä tekeminen	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	15	03:50,0	Sirkusvälineet ja kokeilu jonkkapallot, huivit, kukkakepit, keilat	Uuden oppiminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus, Yhdessä tekeminen	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	16	01:05,0	Lajien kokeilu pareissa (asukashoitaja), musiikki soi, - Hei sä oot tosi hyvä...	Uuden oppiminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus, Yhdessä tekeminen, Innostuminen, Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Mielellinen aktivointi Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	17	02:31,0	Lajien kokeilu pareissa (asukashoitaja), musiikki soi, naurua ja kehumista	Uuden oppiminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus, Yhdessä tekeminen, Innostuminen	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen

29.8.	20	01:06,0	Muutkin tanssivat, sirkusvälineet mukana, paljon naurua ja hymyilyä, musiikki soi	Yhdessä tekeminen, Innostuminen, Toiminnallisuus. Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Mielellinen aktivointi Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	21	00:26,0	Kokeilut jatkuvat	Yhdessä tekeminen, Innostuminen, Toiminnallisuus. Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Mielellinen aktivointi Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	23	01:01,0	Miniesitysten tehtävänänto, Tehdään pieni sirkusesitys pienissä ryhmissä	Yhdessä tekeminen, Ohjeiden seuraaminen, Uuden oppiminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi, Motivaation tukeminen	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	24	01:16,0	Esityksen valmistelu ja suunnittelu, hoitajat todella touhukkaita, mitäs tehtäis? Ideointia, Jännitystä ilmassa	Yhdessä tekeminen, Innostuminen, Tavoitteellisuus	Motivaation tukeminen	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	25	01:53,0	Esityksen valmistelu ja suunnittelu, hoitajat todella touhukkaita, mitäs tehtäis?	Yhdessä tekeminen, Innostuminen, Tavoitteellisuus	Motivaation tukeminen	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	28	02:08,0	Miniesitykset, Jarmo juontaa; taitavat, kauniit, ihanat Kukkaistytö...	Yhdessä tekeminen, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi, Motivaation tukeminen	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	29	01:31,0	Miniesitykset, Jarmo juontaa; erittäin taitava sirkusryhmä: Sivustajakatsojat	Yhdessä tekeminen, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi, Motivaation tukeminen	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	30	01:25,0	Miniesitykset, Jarmo juontaa; erittäin taitava sirkusryhmä: Sirkusenkelit, Eija kävelee lavalle, Usko hymyilee kun nimitään ohjaajaksi	Yhdessä tekeminen, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi, Motivaation tukeminen	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	32	01:26,0	Miniesitykset: Jarmo juontaa; erittäin taitava sirkusryhmä: Leijailevat huivit, Majatta ja Vendla jonkkaavat hoitajien kanssa, Vendla hakee pallonheittoon tulkintaa	Yhdessä tekeminen, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi, Motivaation tukeminen	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
29.8.	33	01:29,0	Marjatta laulaa mukana, Marjatta ja hoitaja alkavat tanssia jonkkahuivit päässä, Jarmo ja Vendla tulevat mukaan, Venla ja Jarmo halaa-vat, Venla: tämä on vielä parempi	Yhdessä tekeminen, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi, Motivaation tukeminen	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
19.9.	9	00:47,0	Teema klovneria: Rauni tutkii nenää	Uuden oppiminen, Toiminnallisuus	Motivaation tukeminen	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
19.9.	11	00:48,0	Sirkusrytmi, liikeharjoitus	Toiminnallisuus, Haasteellinen muistaminen, Ohjeiden noudattaminen, Koordinaatio, Yhdessä tekeminen	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Mielellinen aktivointi Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen

03.10.	1	00:48,0	Alkupiiri: Sirkusrytmi	Haasteellinen muistaminen, Ohjeiden seuraaminen, Koordinaatio, Yhdessä tekeminen, Innostuminen, Toiminnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Mielellinen aktivointi Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
03.10.	2	00:09,0	Alkupiiri: Sirkusrytmi	Haasteellinen muistaminen, Ohjeiden seuraaminen, Koordinaatio, Yhdessä tekeminen, Innostuminen, Toiminnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Mielellinen aktivointi Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
03.10.	3	00:21,0	Alkupiiri: sirkuslajit, päivänteeman läpikäynti - kuvien katselua, esityksen suunnittelu ja valmistelu alkaa, ideointia	Toiminnallisuus, Yhdessä tekeminen, Tavoitteellisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
03.10.	4	00:32,0	Alkupiiri: sirkuslajit, päivänteeman läpikäynti - kuvien katselua, esityksen suunnittelu ja valmistelu alkaa	Toiminnallisuus, Yhdessä tekeminen, Tavoitteellisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
03.10.	5	04:32,0	Alkupiiri: sirkuslajit, päivänteeman läpikäynti - kuvien katselua, esityksen suunnittelu ja valmistelu alkaa	Toiminnallisuus, Yhdessä tekeminen, Tavoitteellisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
03.10.	6	03:27,0	Alkupiiri: sirkuslajit, päivänteeman läpikäynti - kuvien katselua, Kierros: mikäs on meidän laji, kohdassa 00:44 Hilikka: Sirkus voisi muuttua sellaiseksi kuin me eikä me niin kuin sirkukseksi!	Toiminnallisuus, Yhdessä tekeminen, Tavoitteellisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
03.10.	8	00:48,0	Sitkeetä treeniä (Rauni), kannustus	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Koordinaatio ja tasapaino, Haasteellisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Mielellinen aktivointi Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
03.10.	9	01:00,0	Pyrimiititreeniä	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Koordinaatio ja tasapaino, Haasteellisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Mielellinen aktivointi Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
03.10.	10	00:16,0	Hilikka heittää palloa	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Huomioiminen, Koordinaatio ja tasapaino, Haasteellisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Mielellinen aktivointi Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
03.10.	11	00:59,0	Akrobatiatreeni	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Huomioiminen, Koordinaatio ja tasapaino, Haasteellisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Mielellinen aktivointi Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
03.10.	13	00:36,0	Marjatta tirehtööriksi, naurua	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
03.10.	14	00:54,0	Hilikka valitsee Emma-biisin ja pitää puhua Jarille, Hilkan pitää sopia Jarin kanssa	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
03.10.	15	00:26,0	Pitää kutsua porukka esitykseen ja tehdä kutsu	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen

03.10.	16	00:19,0	Pitää kutsua porukka esitykseen ja tehdä kutsu	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
03.10.	17	00:39,0	Keskustelua; maskit, alkaako jännittää?	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
10.10.	0	05:28,0	Alkupiiri: Rento asento- "Tämä on Raimon rento asento" ja matkiminen	Ohjeiden seuraaminen, Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
10.10.	1	05:52,0	Esityksen valmistelu: oma numero ja yhteispyramiidin suunnittelua, muistellaan pareissa, mitäs me oikein sovittiinkaan?	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
10.10.	2	01:08,0	Tarpeiston ja lavastuksen suunnittelua, ideointia kaikki yhdessä	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
10.10.	3	03:18,0	Puvustuksen suunnittelua, musiikit... kaikki yhdessä, ideointia, heittäytymistä, naurua, jännitystä ilmassa	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
10.10.	5	00:21,0	Esityksen numeroiden läpikäyntiä	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus, Haasteellisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
10.10.	6	00:37,0	Pyramidokuva	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus, Haasteellisuus	Toiminnan laatu, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
10.10.	8	01:29,0	Numeroiden harjoittelua, Marjatta, Lahja ja hoitajat, pyrmidiä läpikäynti	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Koordinaatio ja tasapaino, Haasteellisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Mielellinen aktivointi Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
10.10.	9	07:09,0	Puvustusten ja maskien kokeilua, numeroiden harjoittelua, Rauni treenaa ankarasti pallon heittoa. Onnistuu! Jarmo maskeeraa Marjattaa, paljon pulinaa ja sopimista	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Tavoitteellisuus, Haasteellisuus, Koordinaatio, Innostuminen	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen Mielellinen aktivointi Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
10.10.	10	01:26,0	Muistiksi kuvat roolihahmoista ja maskeista	Yhdessä tekeminen, Tavoitteellisuus	Motivaation tukeminen	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
10.10.	11	00:23,0	Muistiksi kuvat roolihahmoista ja maskeista	Yhdessä tekeminen, Tavoitteellisuus	Motivaation tukeminen	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
10.10.	12	00:25,0	Jari treenaa banjoa	Yhdessä tekeminen, Tavoitteellisuus	Motivaation tukeminen	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
10.10.	16	00:39,0	Kokeillaan feikki shampanjapullon polksautusta- tulee kovi ääni	Yhdessä tekeminen, Innostuminen	Motivaation tukeminen	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	2	02:26,0	Valmistautumista bakkärillä... onko kaikilla kaikki valmiina? Kuhinaa, sutinaa, naurua, jännitystä...	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus, Muistaminen	Motivaation tukeminen	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	3	02:25,0	Porukka lähtee saliin, Jari soittaa banjoa, ompas täällä komeita	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus, Muista-	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen

		miehiä. Rauni ja Veera hiihtelee saliin...	minen			
17.10.	8	00:17,0	Pikaista viimetipan kertausta ja läpime- noa	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus, Muistaminen	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi	Toimijuus Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	9	00:17,0	Pikaista viimetipan kertausta ja läpime- noa	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus, Muistaminen	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi	Toimijuus Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	11	37:00,0	Pikaista viimetipan kertausta ja läpime- noa	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus, Muistaminen	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi	Toimijuus Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	12	00:27,0	Pikaista viimetipan kertausta ja läpime- noa	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus, Muistaminen	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi	Toimijuus Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	13	01:25,0	Pikaista viimetipan kertausta ja läpime- noa	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus, Muistaminen	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi, Fyysinen aktivointi	Toimijuus Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	14	01:00,0	Pikaista viimetipan kertausta ja läpime- noa (loppupyramidi)	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus, Muistaminen, Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi, Fyysinen aktivointi	Toimijuus Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	15	00:19,0	Pikaista viimetipan kertausta ja läpime- noa (loppupyramidi)	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus, Muistaminen, Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi, Fyysinen aktivointi	Toimijuus Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	16	00:31,0	Pikaista viimetipan kertausta ja läpime- noa (loppupyramidi), haasteelliset liikkeet, miten me onnistutaan? Yhteinen tunne: jännitys	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus, Muistaminen, Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi, Fyysinen aktivointi	Toimijuus Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	17	01:01,0	Pikaista viimetipan kertausta ja läpime- noa (loppupyramidi)	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus, Muistaminen, Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi, Fyysinen aktivointi	Toimijuus Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	22	02:51,0	Esitys alkaa, porukka saliin, kyltti pystyyn..., hymyilyä, ilmeistä jännitystä	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Toiminnallisuus, Muistaminen	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi	Toimijuus Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	23	02:30,0	Raunin ja Veeran klovni/ Jonkka numero, Isoisän olkihattu, Rauni kuntoilee jonkkapalloilla, pallo tippu, Rauni: Ei se mitään Veera: ei se mitään - kyllä se Vireenikin kaatu Rauni: ja voitti silti Rauni ponnistellee pallon maasta Yleisö nauraa ja taputtaa...	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Liikunnallisuus, Muistaminen	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi, Fyysinen aktivointi	Toimijuus Toimintakyvyn tukeminen

17.10.	24	00:26,0	Temppu onnistuu täydellisesti - yleisö hurraa,	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Liikunnallisuus, Muistaminen	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi, Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	25	01:10,0	Jarin hahmo soittaa katusoittajana ukulella Hilkan toivoman Emman	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Liikunnallisuus, Muistaminen	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi, Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	26	01:25,0	Irenen ja Ailin klovni numero, yleisö hurraa, halavat lopuksi, Kultaisen kulkurin valssi soi	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Liikunnallisuus, Muistaminen	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi, Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	27	02:22,0	Marjatta, Lahja, hoitajat akrobatia numero, Lahjaa jännittää, Marjattaa heiluttaa näyttävästi	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Muistaminen, Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi, Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	28	00:25,0	Marjatta, Lahja, hoitajat akrobatia numero, Lahjaa jännittää, Marjattaa heiluttaa näyttävästi	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Muistaminen, Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi, Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	29	20:00,0	Marjatta vilkuttaa pyramidin ylämiehenä ja tuulettaa :) yleisö taputtaa	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Muistaminen, Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi, Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	30	00:30,0	Poi- nmero Marjatta ja Lahja, Eija ja hoitaja valtaa näyttämön	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Muistaminen, Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi, Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	31	00:43,0	Eijan ja hoitajan Poi/ klovni numero , Untamo mukana- vauhdikas alku, tanssia, Kungfu fighting-soi, näyttävät asut!	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Muistaminen, Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi, Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	32	00:48,0	Yleisö taputtaa rytmikkäästi Eijan numerolle, leikkisä ja hauska tunnelma	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Muistaminen, Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi, Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	33	28:00,0	Loppukumarrukset Eija ja hoitaja	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Muistaminen, Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi, Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen
17.10.	34	04:01,0	Loppukohtaus alkaa, Missä on minun rakas Elma? Marjatta hakee Elman ja alkaa riisua...On se Elma... Loppupyramidi rakentuu...Yleisö taputtaa rytmikkäästi	Yhdessä tekeminen, Toiminnallisuus, Innostuminen, Tavoitteellisuus, Muistaminen, Liikunnallisuus	Toiminnan laatu, Motivaation tukeminen, Mielellinen aktivointi, Fyysinen aktivointi	Toimijuus	Toimintakyvyn tukeminen

Huomiot

Otokset

PVM	Nr.	Kesto	Sisältö eli PELKISTYS	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
22.8.	6	03:01,0	Odottelua aulassa, No niin - Tervetuloa sirkukseen, kättelyä, hymyilyä	Aktiivinen kontaktin otto, Näkyväksi tuleminen, Huumori	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen	Osallisuus Kunnioittava vuorovaikutus
22.8.	7	03:01,0	Tervetuloa sirkukseen - ryhmä tulee saliin, kättelyä, hymyilyä	Aktiivinen kontaktin otto, Näkyväksi tuleminen, Huumori	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen	Osallisuus Kunnioittava vuorovaikutus
22.8.	10	01:05,0	Hilkka tulee ja Jarmo tervehtii, Muistatko minua? Onpa kiva kun tulet - Voi kun kiva! Voi varjele sentään!	Aktiivinen kontaktin otto, Näkyväksi tuleminen, Huumori	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen Emootioden ja rohkeuden tukeminen	Osallisuus Kunnioittava vuorovaikutus
22.8.	11	02:05,0	Alkupiiri, toiminnan aloitus, Eija muistelee, Jarmo ja Marianne kehuu aiempaa toimintaa	Näkyväksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen	Osallisuus Kunnioittava vuorovaikutus
22.8.	12	00:58,0	Venla tulee, kättelyä, esittelyä ja naurua	Aktiivinen kontaktin otto, Näkyväksi tuleminen, Huumori	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen	Osallisuus Kunnioittava vuorovaikutus
22.8.	13	05:40,0	Alkulämpö, pallo ja oma nimi, Kerro mukavin kesämistö, aplodit, omat muistot, ryhmään tutustuminen, ryhmäytyminen	Kannustaminen, Havainnointi, Aktiivinen kontaktin otto, Näkyväksi ja kuulluksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen Ajattelun aktivointi	Osallisuus Kunnioittava vuorovaikutus
22.8.	14	02:03,0	Alkulämpö, pallo ja oma nimi, Kerro mukavin kesämistö, aplodit, omat muistot; Rauni; paras on kun pääse tänne Ehtookotoon, pihatytöt ja saunapuitteen teko, kokonaan hyvä	Kannustaminen, Havainnointi, Aktiivinen kontaktin otto, Näkyväksi ja kuulluksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen	Osallisuus Kunnioittava vuorovaikutus
22.8.	15	02:30,0	Alkulämpö, pallo ja oma nimi, Kerro mukavin kesämistö, aplodit, omat muistot, Myös hoitajat!	Kannustaminen, Havainnointi, Aktiivinen kontaktin otto, Näkyväksi ja kuulluksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen	Osallisuus Kunnioittava vuorovaikutus
22.8.	16	00:20,0	Alkulämpö, pallo ja oma nimi, Kerro mukavin kesämistö, aplodit, omat muistot	Kannustaminen, Havainnointi, Aktiivinen kontaktin otto, Näkyväksi ja kuulluksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen	Osallisuus Kunnioittava vuorovaikutus

22.8.	17	02:14,0	Keskustelua sirkuksesta, klovnikuvan katsominen , mitä tuli mielee?	Havainnointi, Aktiivinen kontaktinotto, Kuulluksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
22.8.	18	01:03,1	Keskustelua sirkuksesta, klovnikuvan katsominen , mitä tuli mielee?	Itseilmaisu, Aktiivinen kontaktin otto, Kuulluksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
22.8.	19	00:28,0	Keskustelua sirkuksesta, klovnikuvan katsominen , mitä tuli mielee?	Itseilmaisu, Huomioiminen, Kuulluksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
22.8.	20	00:20,0	Jonglöörikuvan katsominen	Itseilmaisu, Huomioiminen, Kuulluksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
22.8.	21	00:50,0	Keskustelua sirkuksesta, klovnikuvan katsominen , mitä tuli mielee?	Itseilmaisu, Huomioiminen, Kuulluksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
22.8.	22	00:42,0	Akrobaattikuvan katsominen, kommentointi	Itseilmaisu, Huomioiminen, Kuulluksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
22.8.	23	00:42,0	Alkupiiriä, kuvien katselua ja kommentointia ja reagointia	Itseilmaisu, Huomioiminen, Kuulluksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
22.8.	24	02:34,0	Alkupiiriä, kuvien katselua	Itseilmaisu, Huomioiminen, Kuulluksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
22.8.	25	00:51,0	Alkupiiriä, kuvien katselua	Itseilmaisu, Huomioiminen, Kuulluksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
29.8.	1	01:39,0	Tervetuloa, kuvat viimekerrasta, Kättely	Aktiivinen kontaktin otto, Näkyväksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Osallistumisen tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
29.8.	3	01:03,0	Asettautuminen saliin, kuvien katselua, Beach Boys soi, Naurua	Huumori, Näkyväksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
29.8.	5	02:17,0	Aloituis vapaaehtoisuus sopimus, alkurinki " oma nimi ja missä olet todella hyvä?	Havainnointi,Itseilmaisu, Luova ajattelu, Näkyväksi tuleminen, Kannustaminen	Ilmaisun mahdollistaminen Ajattelun aktivointi Osallistumisen tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
29.8.	6	03:17,0	Oma nimi ja Missä olet todella hyvä?, ablodit	Havainnointi,Itseilmaisu, Luova ajattelu, Näkyväksi tuleminen, Kannustaminen	Ilmaisun mahdollistaminen Ajattelun aktivointi Osallistumisen tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
29.8.	18	03:14,0	Lajien kokeilu pareissa (asukashoitaja), musiikki soi, saa kokeilla mitä haluaa, Venla haluaa tanssia	Itseilmaisu, Kuulluksi tuleminen, Elämyksellisyys	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen Ajattelun aktivointi	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
29.8.	27	00:18,0	Oisko esityksen nimi tanssivat huivit? No on! Ideointia	Luova ajattelu, Kuulluksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Ajattelun aktivointi	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
29.8.	31	00:15,0	Yleisönä olevat taputtavat	Elämyksellisyys, Huumori	Emootioiden ja rohkeuden tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
29.8.	34	00:58,0	Loppurentoutus: sama kuin viimeksi eli suihkurentoutus, tehkää pareissa	Elämyksellisyys	Emootioiden ja rohkeuden tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus

			Loppupiiri, kerro miltä tänään tuntui sikrus, Untamo nukke kiertää, oli niin ihanaa, vauhdikasta, tuli hiki, saatiin kymmenen pistettä, tuun uudelleen, oli hauskaa, hyvä olo, oli ekaa kertaa-jäi mukava fiilis. Marjatta alkaa heittää läppää Untamolle; Kuinkasua näin päästä roikotetaan, kaikki nauraa, Helga puhuu Untamolle - kiva tunnelma, kiitos sulle, kiva kun tulit meidän luokse, Vendla pussaa Untamoa ja alkaa nauraa hillittömästi - kaikki nauraa, "Olishan kiva jos olis oikeen elävä (mies). Suutelisin häntä, mutta hän ei vastaa yhtään... Kaikki nauraa ja hekottaa. "Kun me tullaan vanhaksi niin muistakaa että ette sano että menehän ämmä siitä". Jarmo kiittää kaikkia ja sanoo että oma elämä on hyvä kun saa olla täällä teidän kans. Vedla haluaa vielä muistuttaa että pitää hoitaa lasta ja vanhaa. Kertoo yliopiston johtajasta joka oli käymässä. Jarmo kiittää kaikkia. Antavat yhteiset loppuaplotit. JArmo toteaa että ensi viikolla nähdään.				Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
29.8.	38	05:47,0		Huumori, Elämyksellisyys, Kuulluksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen			
29.8.	39	05:22,0	(yhteenvedo yllä)	Itseilmaisu, Huumori, Elämyksellisyys, Kuulluksi ja näkyväksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus	
19.9.	3	00:27,0	Alkupiiri: kerro nimesi ja missä kaverisi on hyvä; Veera Rauni on rohkea, Kehuminen, positiivinen palaute	Itseilmaisu, Huumori, Elämyksellisyys, Kuulluksi ja näkyväksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus	
19.9.	4	00:30,0	Alkupiiri: Aili: Se on niin ystävällinen ja Irene pitää minusta hyvää huolta, Irene: Aillilla on hyvä huumorintaju	Itseilmaisu, Huumori, Elämyksellisyys, Kuulluksi ja näkyväksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus	
19.9.	5	01:05,0	Alkupiiri: Tiina ja Marjatt ja Kalevi kehuminen: miellyttävä "olen iloinen että saan tehdä hänen kanssa työtä	Itseilmaisu, Huumori, Elämyksellisyys, Kuulluksi ja näkyväksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus	

19.9.	6	00:26,0	Alkupiiri: Kehuminen, Eija on leikkisä ja pitää hyvää huolta Untamosta, Eija: Maarit on fiksu	Itseilmaisu, Huumori, Elämyksellisyys, Kuulluksi ja näkyväksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
19.9.	7	01:04,0	Marjatta on ihana, pieni ja pippurinen (halaavat), Uskolla on positiivinen luonne ja Juho on hieno mies	Itseilmaisu, Huumori, Elämyksellisyys, Kuulluksi ja näkyväksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
19.9.	8		Mitäminun pitää tehdä? Hermostuu.. En tunne mutta, ihana rouva, Venla on ihana rouva ja tietää mitä tahtoo	Itseilmaisu, Huumori, Elämyksellisyys, Kuulluksi ja näkyväksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
19.9.	12	00:24,0	Nenät päässä, Rauni ja Veera nenät päässä, Katseita ja hymyilyä	Huumori, Itseilmaisu, Näkyväksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
19.9.	13	00:13,0	Venla ei halua klovneriahattua, nyt hiljaa! (oma huomio:Klovninenä taitaa tuntua pahalta)	Kuulluksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
19.9.	10	01:05,0	Venla tutkii nenää - mitä tällä voi tehdä? Puhetta ja naurua,	Huumori, Itseilmaisu, Näkyväksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
19.9.	16	00:24,0	Klovnieriharjoitus: Hatut ja nenät päässä, peilistä ilme ja kuvaus, naurua, heittäymistä	Huumori, Itseilmaisu, Elämyksellisyys, Näkyväksi tuleminen, Luova ajattelu	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen Ajattelun aktiivointi	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
19.9.	17	02:03,0	Eija ja Venla - klovnit	Huumori, Itseilmaisu, Elämyksellisyys, Näkyväksi tuleminen, Luova ajattelu	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen Ajattelun aktiivointi	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
19.9.	18	00:29,0	Klovnit puhuvat kromlomia	Huumori, Itseilmaisu, Elämyksellisyys, Näkyväksi tuleminen, Luova ajattelu	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen Ajattelun aktiivointi	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
19.9.	19	00:29,0	Klovnit puhuvat kromlomia	Huumori, Itseilmaisu, Elämyksellisyys, Näkyväksi tuleminen, Luova ajattelu	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen Ajattelun aktiivointi	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
19.9.	20	01:16,0	Klovnit puhuvat kromlomia, Vähän ihmettelyä, paljon naurua	Huumori, Itseilmaisu, Elämyksellisyys, Näkyväksi tuleminen, Luova ajattelu	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen Ajattelun aktiivointi	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
19.9.	21	00:30,0	Ideaharjoitus: Diapolo, mikä tämä voisi olla - voi olla mikä vaan	Huumori, Itseilmaisu, Elämyksellisyys, Näkyväksi tuleminen, Luova ajattelu	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen Ajattelun aktiivointi	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
19.9.	22	01:33,0	Ideointia, ehdotuksia... tähänhän voisi vaikka oksentaa, naurua	Huumori, Itseilmaisu, Elämyksellisyys, Näkyväksi tuleminen, Luova ajattelu	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen Ajattelun aktiivointi	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
19.9.	23	00:28,0	Klovniesitykset: koesiintyminen sirkukseen, suunnittelua, heittäytymistä	Huumori, Itseilmaisu, Elämyksellisyys, Näkyväksi tuleminen, Luova ajattelu	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen Ajattelun aktiivointi	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus

19.9.	24	00:24,0	Klovniesitykset, koe-esiintyminen sirkukseen, suunnittelua	Huumori, Itseilmaisu, Elämyksellisyys, Näkyväksi tuleminen, Luova ajattelu	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen Ajattelun aktiivointi	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
19.9.	25	00:26,0	Klovniesitykset, koe-esiintyminen sirkukseen, suunnittelua	Huumori, Itseilmaisu, Elämyksellisyys, Näkyväksi tuleminen, Luova ajattelu	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen Ajattelun aktiivointi	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
19.9.	26	01:56,0	Improvisaatioharjoitus: Klovniesitys, Jarmo haastattelee ja tulkkaa, esiintyjät puhuvat kromlomia, paljon naurua	Huumori, Itseilmaisu, Elämyksellisyys, Näkyväksi tuleminen, Luova ajattelu	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen Ajattelun aktiivointi	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
19.9.	27	02:09,0	Impro: Keila haastattelu Jarmo, marjatta 2 yleisössä, sveitsin kansallislaulu sekava ja todella absurdi, paljon naurua!	Huumori, Itseilmaisu, Elämyksellisyys, Näkyväksi tuleminen, Luova ajattelu	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen Ajattelun aktiivointi	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
19.9.	28	00:31,0	Impro: Klovniesitys, Jarmo haastattelee ja tulkkaa, esiintyjät puhuvat kromlomia	Huumori, Itseilmaisu, Elämyksellisyys, Näkyväksi tuleminen, Luova ajattelu	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen Ajattelun aktiivointi	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
03.10.	0	01:13,0	Alkupiiri: Sirkusrytmi, hulluttelua	Huumori, Itseilmaisu, Elämyksellisyys, Näkyväksi tuleminen, Luova ajattelu	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen Ajattelun aktiivointi	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
03.10.	7	07:07,0	Numeroiden ideointia ja kokeilua (hoitaja-asukasparit): voisko, oisko, joo, tai oisko sittenkin...klovneriaa, jonkkapalloja, kukkakeppejä, Hilikka haluaa jutella lapsuudesta ja vanhemmistaan, syntyy idea esityksen musiikista -parityöskentely	Luova ajattelu, Itseilmaisu, Kuulluksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen Ajattelun aktiivointi	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
10.10.	4	02:42,0	Esityksen numeroiden läpikäyntiä, olisiko, voisiko, mitä mieltä olette?	Itseilmaisu, Luova ajattelu	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
10.10.	7	00:27,0	Akrobatiakerran kommellusten muistelua, Yhteiset muistot	Itseilmaisu, Luova ajattelu	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioiden ja rohkeuden tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
10.10.	15	00:10,0	Marjatta hymyilee	Huumori, Elämyksellisyys	Emootioiden ja rohkeuden tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
17.10.	4	00:46,0	Auli kertoo miltä tuntuu. "Mukaavaa tää on ollut. Eija sanoo että tulee sukulaisiakin katsomaan.	Kuulluksi tuleminen, Näkyväksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
17.10.	5	01:25,0	Eija kertoo kuka tulee katsoon. Oon vaan tykännyt tehdä. Onneks nyt loppuu että saa huilata... jalat on kipeet.	Kuulluksi tuleminen, Näkyväksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus

17.10.	6	01:01,0	Mikä tunnelma...ei vielä mitkään, kohta nousee tunnelma kattoon...viikset kutiaa	Kuulluksi tuleminen, Näkyväksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
17.10.	35 b	02:44,0	Loppukiitokset. Bravoo! Jee! Yleisö hurraa, esiintyjä kukitetaan. Jarmon ja Ehtookon johtajan kiitospuhe: "Tämä on ollut hulvatonta minullekin, mahtavaa!" Aplodit ja kukitus. "Te ootte ihan mahtavia!Miltä heittäytymistä! Mitä sikustaitureita teistä on tullutkaan!"	Elämyksellisyys Onnistuminen Näkyväksi tuleminen	Ilmaisun mahdollistaminen Emootioden ja rohkeuden tukeminen	Osallisuus	Kunnioittava vuorovaikutus
29.8.	6		Hilkka muistelee nimeä, kaikki odottaa, hoitaja tukee ja kannustaa	Voimavarojen tunnistaminen , Huomioiminen, Kohtaaminen	Yksilön kunnioitus Psyykinen kontakti	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus
29.8.	6		Marjatta- en ole hyvä missään - Ei uskota- No turhautumisessa	Voimavarojen tunnistaminen , Huomioiminen, Kohtaaminen	Yksilön kunnioitus Psyykinen kontakti	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus
29.8.	7	00:26,0	Vendla ei halua osallistua. Vastaa kuitenkin- Hyvä venla - Olet hyvä jumppaamisessa, Vendla nauraa	Voimavarojen tunnistaminen , Huomioiminen, Kohtaaminen	Yksilön kunnioitus Psyykinen kontakti	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus
29.8.	19	01:28,0	Vendla ja Jarmo tanssivat, Vendla nauttii silminnähdessä	Läheisyys, Esteettisyys Vapaaehtoisuus Kohtaaminen	Yksilön kunnioitus Psyykinen kontakti Fyysinen kontakti	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus
29.8.	22	00:46,0	Marjatta ei halua jatkaa; Jarmo : se on hyvä että, sanot. Itseään pitää kuunnella	Vapaaehtoisuus	Yksilön kunnioitus	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus
29.8.	26	00:24,0	Esitykset alkavat pikkuhiljaa valmistua, Marjatta päättää osallistua sittenkin, kannustus	Huomioiminen, Vapaaehtoisuus	Yksilön kunnioitus	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus
29.8.	35	05:10,0	Hoitajat hoitavat/ rentouttavat asukkaita, (Vendla: oikein hyvä, Hilkka: aij aij - nostaa kädet ylös ja sulkee silmät ja hymyilee Marjatta: hei, hartioita kans!)	Kosketus, Läheisyys, Tasavertaisuus, Esteettisyys	Yksilön kunnioitus Psyykinen kontakti Fyysinen kontakti	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus
29.8.	35	00:53,0	Hoitajat siirtyvät hoidettavaksi; hoitajat sulkevat silmänsä ja antautuvat hoidettaviksi, asukkaat alkavat hoitaa tarmokkaasti ja tunteella, moni hymyilee	Kosketus, Läheisyys, Tasavertaisuus, Esteettisyys	Yksilön kunnioitus Psyykinen kontakti Fyysinen kontakti	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus
29.8.	36	00:53,0	Loppuhalaus "isolla pyyhkeellä" Ihanaa, katsotaan silmiin kaveria ja kiitetään	Kosketus, Läheisyys, Tasavertaisuus, Esteettisyys	Yksilön kunnioitus Psyykinen kontakti Fyysinen kontakti	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus

29.8.	37	00:15,0	Loppupiiri	Tasaverataisuus, Esteettisyys	Yksilön kunnioitus Psyykinen kontakti	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus
19.9.	15	00:24,0	Vendla ihmettelee menoä; on hieno hattu	Vapaaehtoisuus, Kohtaaminen	Yksilön kunnioitus Psyykinen kontakti	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus
03.10.	18	02:17,0	Loppurentoutus: suihku-harjoitus, hyvältä tuntu-asukkaat hoidettavana	Kosketus, Läheisyys, Tasavertaisuus, Esteettisyys	Yksilön kunnioitus Psyykinen kontakti Fyysinen kontakti	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus
03.10.	19	02:58,0	Loppurentoutus: suihku-harjoitus, hyvältä tuntuhoitajat hoidettavana	Kosketus, Läheisyys, Tasavertaisuus, Esteettisyys	Yksilön kunnioitus Psyykinen kontakti Fyysinen kontakti	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus
10.10.	19	02:28,0	Loppurentoutus Suihku	Kosketus, Läheisyys, Tasavertaisuus, Esteettisyys	Yksilön kunnioitus Psyykinen kontakti Fyysinen kontakti	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus
17.10.	0	02:26,0	Maskeerausta ja valmistautumista, haluanko myssyn vai lippiksen?	Huomioiminen, Vapaaehtoisuus	Yksilön kunnioitus	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus
17.10.	1	00:19,0	Marjatta maskissa, olet niin kaunis!	Huomioiminen, Esteettisyys, Kohtaaminen	Yksilön kunnioitus Psyykinen kontakti	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus
17.10.	18	00:47,0	Pyramidi rakentuu, Rauni alamies, Veeranojaa Raunin selkään: eihän tunnu pahalle?	Kosketus, Kohtaaminen	Fyysinen kontakti Psyykinen kontakti	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus
17.10.	19	00:08,0	Veera ja Rauni odottaa pyrimidissa, Veera silittää Raunin selkää	Kosketus, Kohtaaminen	Fyysinen kontakti Psyykinen kontakti	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus
17.10.	35 a		Loppukiitokset. Bravoo! Jee! Yleisö hurraa, esiintyjä kukitetaan. Jarmon ja Ehtoon johtajan kiitospuhe: "Tämä on ollut hulvatonta minullekin, mahtavaa!" Aplodit ja kukitus. "Te ootte ihan mahtavia!Miltä heittäytymistä! Mitä sikustaitureita teistä on tullutkaan!"	Tasa-arvoisuus, Kohtaaminen, Voimavarojen tunnistaminen	Yksilön kunnioitus Psyykinen kontakti	Arvostus	Kunnioittava vuorovaikutus